

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

Катедра „Национална и регионална сигурност”

**МОДЕЛИРАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО
ПРИ ГОЛЕМИ МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ**

АВТОРЕФЕРАТ НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА
ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР” по научна специалност
„Икономика и управление“ (Икономика на отбраната и сигурността),
професионално направление 3.8. Икономика

Автор: Цветомира Тодорова Пенкова
Катедра: „Национална и регионална сигурност”

Научен ръководител: проф. д-р Димитър Панайотов Димитров
Катедра: „Национална и регионална сигурност”

София, 2025 г.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Национална и регионална сигурност“ при Университет за национално и световно стопанство – София.

Авторът на дисертационния труд е докторант на самостоятелна подготовка към същата катедра. Изследванията и разработките представени в дисертационния труд са извършени в Университет за национално и световно стопанство – София.

Дисертационният труд е с обем от 188 стандартни страници и съдържа: списък с използвани съкращения, терминологичен речник, списък с таблици, списък с фигури, увод, изложение в три глави, заключение, списък с приносите, списък с използвана литература и приложения.

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на 09.09.2025г. от 14.00ч. в зала „Научни съвети“ на УНСС – София, на открито заседание на Научното жури, назначено със заповед на Ректора на УНСС.

Материалите по защитата са на разположение на заинтересованите лица в дирекция „Наука“ на УНСС – София и на интернет страницата на Университета (www.unwe.bg)

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалност на темата

Големите миграционни потоци създават редица проблеми и кризи и са важен елемент при противодействието на заплахите произтичащи от движението на различните групи от хора, *което създава спешната нужда от моделирането на управлението им.* Миграционните кризи са явления, чието противодействие не е във възможностите на една държава и въпросите, които се оформят спрямо тях, касаят цели географски региони. Бързо променящите се геополитически, социални и демографски показатели, предизвикват необходимостта от промяна в нормативните регулации на различните държави. Според най-новите прогнози на ООН, населението на света се очаква да достигне около 9.7 милиарда души през 2050 г. Неравномерната разпределение на населението и новите конфликти са основни причини за създаването на големи миграционни потоци. Само в България има над 40 институции и над 35 релевантни правни инструмента, които имат отношение към мигрантите. И въпреки всички ангажирани институции и нормативни документи само преди 3 години /през 2022 г./ станахме свидетели, че държавата ни изпитва затруднения в организиране на приемането на мигранти от Украйна, независимо от опита след засиления миграционен натиск след 2011 г. /с пик 2015 – 2016 г./. Моделиране на управлението при големи миграционни потоци ще регулира негативното въздействие от:

- ✓ Засилваща се несигурност в обществото и всичките съпътстващи я престъпни дейности и процеси;
- ✓ Засилващо се напрежението сред обществото в следствие на мигрантите;
- ✓ Натоварване на социалната инфраструктура и услуги;
- ✓ Увеличаване на рисковете за сигурността и обществения ред и други.

Другият сериозен аргумент, който подчертава актуалността на изследването е отново засилващата се през последните години политическа нестабилност в Близкия изток. Това отприщи нов голям миграционен поток, чието въздействие тепърва ще окаже влияние върху страната ни и Европейското икономическо семейство. Определянето на проблемите при моделирането на управлението при големите миграционни потоци и миграционните

заплахи, изисква създаването на единни правила и мерки за действие при всички заинтересовани страни.

II. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е с обем от 188 стандартни страници и съдържа: списък с използвани съкращения, терминологичен речник, списък с таблици, списък с фигури, увод, изложение в три глави, заключение, списък с приносите, списък с използвана литература и приложения. Библиографията се състои от 94 литературни източника.

Дисертационният труд е структуриран в следната последователност:

СЪКРАЩЕНИЯ

ТЕРМИНОЛОГИЧЕН РЕЧНИК

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

УВОД

ПЪРВА ГЛАВА. ПРОБЛЕМЕН АНАЛИЗ, ОБЗОР И СЪЩНОСТ НА ГОЛЕМИ МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ

1.1. Същност на големите миграционни потоци и процеси

1.2. Ретроспективен анализ на възникването на големите миграционни потоци

1.3. Проблемен анализ при управлението на големи миграционни потоци и процеси

ГЛАВА ВТОРА. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ И СЦЕНАРИИ ЗА РАЗВИТИЕ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ГОЛЕМИТЕ МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ

2.1. Стратегии, национални политики, институции и нормативни бази регулиращи големите миграционни потоци

2.2. Методика и методологическа рамка при управлението на големите миграционни потоци

2.3. Методологически инструментариум на сценарийното планиране при управлението на големите миграционни потоци

ГЛАВА ТРЕТА. КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ГОЛЕМИТЕ МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ

3.1. Концепция и интеграция на моделирането за подобряване управлението при големите миграционни потоци

3.2. Оценяване на теоретико-приложното моделиране на управлението на големите миграционни потоци

3.3. Апробиране и полезност на моделирането за управлението на големите миграционни потоци

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ПРИНОСИ

ЛИТЕРАТУРНИ ИЗТОЧНИЦИ

ПРИЛОЖЕНИЯ

III. СЪДЪРЖАНИЕ И РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

УВОД

Световните геополитически, икономически и социални процеси създадоха и водят до промяна в миграционните потоци на различните социални прослойки в обществото ни, което ги прави много динамични и специфични по своята същност и характеристика. Повече от всякога и в зависимост от редица заплахи, хората проактивно решават къде да живеят, къде да учат, къде да работят и каква религия да изповядват. Това само по себе си е необходимост или в следствие на влошила се политическа и икономическа обстановка в района на традиционната уседналост на различните етноси. До момента човечеството не се

е изправяло пред новите заплахи, пред новите проблеми на хуманитарните, икономическите, здравните и политически процеси, които ще се променят и засилват в бъдеще, в следствие от миграцията и съпътстващите я процеси.

В началото на хилядолетието населението се разраства много бавно, контролирано от болести, военни конфликти, климатични колебания и други социални фактори, но през последните няколко века числеността ни рязко се увеличава, в следствие на продължаващите подобрения в храненето, медицината и технологиите. Очакваните трудности при поддържането на човешката популация, неминуемо водят до възникването на миграционни потоци и миграционни конфликти при осигуряването на необходимите за съществуването блага. Докато бедността и влошаването на обкръжаващата ни среда са тясно свързани помежду си, именно нестабилните модели на потребление и производство, най-вече в развиващите се страни, ще са подложени на изследване и подобрение.

Заплахите породени от създаването на миграционни вълни и характеризирането им като *големи миграционни потоци*, налага въвеждането и контролирането на *набор от модели, стратегически процеси и управление*, което да е вече насочено към вземането на мерки в развитите страни като се следят нивата на противодействие и потребление като те са обект на постоянен мониторинг, развитие и обмисляне.

Изследователски проблем

Основните притеснения са, че неконтролираното нарастване на населението в крайна сметка ще предизвика икономическа, социална, хуманитарна и екологична катастрофа, което се нуждае от спешни и широки по мащаб управленски мерки, моделиране и сценарийно управление. Моделирането на големите миграционни потоци и процеси, както и произтичащите от това миграционни кризи, позволяват да се определят стратегически перспективи за действие и противодействие на заплахите произтичащи от тях. Съществува остра нужда от гарантиране на сигурността на населението на Европа и страната ни и бързото въвеждане на нови мерки, които досега не са прилагани, за справяне със заплахите. За да се определи спецификата и приложимостта на моделът за управление на големите миграционни потоци и изникналата потребност от въвеждането на добри практики за сигурността на държавите, позволяват да се постави следният изследователски

проблем: *Спешна нужда от моделиране, определяне, аранжиране перспективите и проблемите пред управлението на големите миграционни потоци, касаещи територията на страната ни и Европейския съюз. Обосноваване връзката между показателите касаещи отслабващата сигурността на регионите, както и липсата на единна обща стратегия за стратегическо управление на големите миграционни потоци.*

Други проблеми пред моделирането при управление на големи миграционни потоци и кризите продиктувани от тях, са:

- ✓ Необходимост от формулиране и оценяване на стратегически перспективи за повишаване на сигурността на регионите и вземане на решения в тази насока, при управлението на големите миграционни потоци;
- ✓ Финансовите потребности на всички структури ангажирани с управлението на и при големите миграционни потоци и заплахата, която е в състояние да разруши мерки, ако не се овладеят навреме;
- ✓ Липсата на специално отношение от правоимащите и правоприлагащите органи към престъпленията, които са свързани с нарушаване на правилата и мерките регулиращи големите миграционни потоци;
- ✓ Липсата на приоритетни мерки и адекватни стратегии за справяне с проблемите предизвиквани от големите миграционни потоци и последващите заплахи.

Обект, Предмет и Методи на изследване

Моделирането на управлението при големите миграционни потоци се нуждае от оценяването и разглеждането на обстоятелствата предизвикали тези процеси и цели създаването на набор от мерки и сценарии за противодействие на заплахите. Изследването е насочено към проучване и управлението на ключовите фактори и движещите сили на големите миграционни вълни. Моделиране на управлението създава постановки за предвиждане на развитието и заплахите в дългосрочен времеви хоризонт с оглед формулирането на адекватни стратегии и вземане на перспективни решения при регулиране на голямата миграция вълна.

Обект на изследването, към който е насочен дисертационният труд са големите миграционни потоци. Поради липсата на ясна формулировка за „големи миграционни

потоци“ в дисертационния труд се въвежда, че се разбира броят мигранти преминали границата на месечна база повече от възможностите за настаняване в приемателните центрове. */Според официални данни от Държавна агенция за бежанците при Министерския съвет в България местата са 3225 човека/.*

Предмет на изследването е моделирането на управлението при големите миграционни потоци. Под моделиране на управлението в контекста на дисертационния труд се разбират всичките действия, научни похвати и методи, които ще спомогнат за управлението при навлизане в държавата на големи миграционни потоци. Както действия и сценарии за справянето със заплахите, произтичащи от липсата на управлението им. Тази посока на развитие на изследването ще спомогне и координирането на органите и институциите, които имат пряко влияние върху регулирането, управлението, въздействието, ограничаването и действията върху големите миграционни потоци.

Използвани са следните методи: сравнителен метод, сценарийно планиране, мрежови анализ, процесен анализ, документален анализ и др., които са адекватни и успешно приложими за определянето на единни правила за моделиране на управлението при големи миграционни потоци.

Цел и задачи на дисертационния труд

Дефинирането на темата провокира изтъкването както на научните, така и на практическите нужди от изучаване на проблематиката. Значимостта на научния проблем се корени в потребността от моделиране на управлението при големите миграционни потоци с цел вземането на решения, ориентирани в бъдещ период. Неизвестността от възможно сбъждане на прогнозираните събития и очертаването на границите на тази неизвестност се свързват с изготвянето и оценяването на заплахите от голямата миграция. Проучването и анализирането при разработката е последвано от поставянето на цели и задачи в дисертационния труд.

Целта, поставена в дисертационния труд е да се моделират, оценят и аранжират сценариите, възможностите, мерките и правилата и да се *създаде концептуален модел при управлението на големите миграционни потоци.*

За постигането на целта в дисертационния труд са поставени следните основни изследователски задачи:

- ✓ да се изясни същността на явлениято големи миграционни потоци и причините за неговото съществуване и да се идентифицират и аранжират причините за възникване на големи миграционни потоци;
- ✓ оценка на състоянието в страната и разкриване на проблемите създадени от големите миграционни потоци;
- ✓ разработването на методика и методическа рамка за моделиране управлението при големите миграционни потоци, която да се апробира в реалните практически условия;
- ✓ разработването на концептуален модел при управлението на големите миграционни потоци.

Изпълнението на поставените в дисертационния труд задачи се свързва с постигане на изследователските цели. Възможността да се премине от теоретическо познание към практическа употреба и научна новост е *основна задача на дисертационния труд*. В изследването се анализират възможностите за действие на органите и институциите при стратегическото управлението на големите миграционни потоци.

Изследователска теза

Дисертационният труд защитава тезата, че моделирането на управлението при големите миграционни потоци, трябва да се извършва по предварително определени, разписани и аранжирани единни мерки, сценарии и правила, изведени в самостоятелна методика за действия при регулирането на голямата миграция, съобразена с нейната уникалност, а това от своя страна ще доведе до справяне с негативните последици от нея.

Ограничения на изследването

Поставените ограничения са свързани с териториалния обхват и числеността на големите миграционни потоци. Предлага се и ограничение по време и период, свързани с миграционните процеси от началото на века и до 2050 г. Изследването е базирано на

държавните територии на Република България. Територията на държавата ни е изключително подходяща да се даде пример за целия Европейски съюз и всички заинтересовани държави. Приемането на страната ни като „външна граница“ за Съюза, я прави изключително подходяща за налагането на ограничения, касаещи обхвата на изследването. България е разположена на един от пътищата, по които преминават големите миграционни потоци.

Потребители на резултатите от изследването

Потребители на резултатите от дисертационния труд могат да бъдат обучаващите се в сферата на сигурността и отбраната, право и международни отношения, професионалистите в сферата на националната и международна сигурност, държавната администрация, както и всички заинтересовани лица по темата. Също сред евентуалните потребители на настоящата разработка са Министерство на вътрешните работи (МВР), Министерство на външните работи (МВнР), Министерството на труда и социалната политика (МТСП), Министерство на образованието и науката (МОН), Национален център за информация и документация, Министерство на правосъдието (МП), Дирекция „Българско гражданство“, Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), Държавна агенция за бежанците при Министерския съвет (ДАБ), Държавна агенция за българите в чужбина (ДАБЧ), Национална комисия за борба с трафика на хора към МС, Националният статистически институт (НСИ), Министерство на отбраната и Министерство на икономиката на Република България и др.

ПЪРВА ГЛАВА. ПРОБЛЕМЕН АНАЛИЗ, ОБЗОР И СЪЩНОСТ НА ГОЛЕМИ МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ

1.1. Същност на големите миграционни потоци и процеси

Ако миграцията е процес на движение през международните граници или в самите държави и обхваща всички видове движение на хората, независимо от причините за това, то за израза „мигрант“ е по-трудно да се даде определение. Според Европейския комитет по миграция изразът “мигранти“ се използва, в зависимост от контекста, за емигранти,

завръщащи се мигранти, имигранти, бежанци, разселени хора и хора с имигрантски произход, и/ или членове на етнически малцинства, които са създадени чрез имиграция“.¹

На международно ниво не съществува универсално приета дефиниция за „мигрант“. За целите на изследването ще използваме термина, който въвежда Международната организация за миграция (ИОМ).

„Мигрант“ е общ термин, неопределен съгласно международното право, отразяващ общоприетото разбиране за лице, което се премества от мястото на обичайното си пребиваване, било то в рамките на дадена страна или през международна граница, временно или постоянно, и по различни причини. Терминът включва редица добре дефинирани правни категории лица, като например работници мигранти; лица, чиито специфични видове движение са законово определени, като например контрабандирани мигранти; както и тези, чийто статут или начин на движение не са изрично дефинирани съгласно международното право, като например чуждестранни студенти.²

Когато говорим за принудителна миграция не може да не говорим и за термина „бежанец“. В чл.1 от Конвенцията от 1951 г. за статута на бежанците, която е основен правен инструмент, лежащ в основата на работата на ВКБООН (Върховния комисариат на ООН за бежанците) официалното определение за бежанец гласи „има основателен страх от преследване по причина на раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политически убеждения, и поради тези причини се намира извън страната на своето гражданство и не може или, поради такъв страх, не желае да се ползва от закрилата на тази страна; или което, бидейки без гражданство и намирайки се извън страната на обичайното си пребиваване в резултат на такива събития, не може или, поради такъв страх, не желае да се върне в нея.“³

---

¹ Научи | При хората - Миграцията - Free.bg. (2025). извлечено June 8, 2025, от <http://migracia.free.bg/people.html>

² Glossary on Migration. (2025). извлечено June 8, 2025, от www.onlinelibrary.iihl.org

³ UNHCR. (2010). The 1951 Refugee Convention and 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees | UNHCR. UNHCR. <https://www.unhcr.org/media/1951-refugee-convention-and-1967-protocol-relating-status-refugees>

Преместването на изследването на миграцията от разглеждането на отделния мигрант към анализа на съвкупните миграционни потоци бележи основна промяна на парадигмата в дисциплините на социалните науки. Промяната се дължи на няколко фактора, включително нарастващата сложност на глобалните модели на миграция, появата на нови техники за анализ на данни и нарастващото осъзнаване на взаимосвързаността между индивидуалния опит и макросоциалните структури. По-ранните изследвания на миграцията, особено до 21 век, бяха силно насочени към отделни аспекти. Теориите за натискане и дръпване и други подобни третираат миграцията като резултат от рационални решения на отделни хора, които претеглят аспектите на „натискане“ в изпращащата страна (напр. бедност и конфликт) срещу аспектите на „изтегляне“ в приемащата страна (напр. икономически възможности и политическа стабилност). Следователно личните мотивации, приспособяването към новата среда и ефектите от миграцията върху идентичността и благосъстоянието. Изследванията в областта на психологията, социологията и антропологията се насочват към историите на живота, процесите на асимилация и интеграция, транснационалните връзки на лично ниво и трудностите на отделния мигрант.

В началото на 21-ви век и задълбочаването на процесите на глобализация миграцията придоби несравним мащаб и сложност. Растежът на комуникационните технологии, полесният транспорт и разширяващото се неравенство между районите насърчиха диверсификацията на миграционните маршрути, появата на нови форми на мигранти като климатичните мигранти и изграждането на сложни транснационални връзки. Тази променена реалност изисква нов вид анализ, който надхвърля личното ниво. Промяната насочи вниманието към изучаването на общите миграционни тенденции и какво им влияе на високо и средно ниво.

Напредъкът в големите данни и статистическия софтуер и компютърното моделиране позволяват лесен анализ на миграционния поток на широко ниво. Преброяване, административни регистри, проучвания на домакинствата и дори данни от мобилни телефони или социални мрежи се използват за проследяване на тенденциите, идентифициране на коридорите и правене на прогнози за бъдещи движения.

Въпреки че вниманието се измества към потоците, това по никакъв начин не означава, че индивидът се пренебрегва. Всъщност съвременните изследвания се опитват да комбинират както макро, така и микро нивата, за да видят как макроструктурите влияят на

решение правене на микро ниво и как действията на индивида могат да влияят или поддържат по-големите миграционни системи.

Съвременните изследвания върху големите миграционни потоци разкриват сложно явление, характеризиращо се с множество взаимосвързани двигатели, действащи на макро, мезо и микро нива.

Тези потоци възникват от взаимодействието на социални, икономически, политически, демографски и екологични фактори, създавайки самоподдържащи се системи, които съществуват и се развиват във времето.⁴

Формирането на големи миграционни потоци следва предвидими модели, повлияни от исторически връзки, мрежови ефекти и структурни условия както в регионите на произход, така и в регионите на дестинация, докато тяхното постоянство произтича от процеси на кумулативна причинност, които правят миграцията все по-вероятна, след като веднъж е установена.

Теоретичното разбиране на миграционните потоци еволюира от прости линейни модели, за да обхване това, което изследователите наричат „миграционни системи“.⁵ Тези системи обхващат страни на произход, транзит и дестинация в техните разнообразни роли, изследвайки многопосочни движения, включително последваща миграция и обратна миграция.⁶ Този системен подход признава, че миграционните потоци функционират в рамките на установени коридори, които свързват специфични региони за продължителни периоди, създавайки предвидими модели на човешка мобилност.

Последните изследвания подчертават, че миграционните потоци трябва да се разбират като неразделна част от по-широки процеси на обществена трансформация, а не

---

⁴ Massey, D. S., & Zenteno, R. M. (1999). The dynamics of mass migration. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 96(9), 5328–5335. <https://doi.org/10.1073/pnas.96.9.5328>

⁵ Triandafyllidou, A., Ghio, D., Veronis, L., & McLeman, R. (2023). The Working Paper Series is produced jointly by the Toronto Metropolitan Centre for Immigration and Settlement (TMCIS) and the CERC in Migration and Integration www.torontomu.ca/centre-for-immigration-and-settlement www.torontomu.ca/cerc-migration Complex Migration Flows and Multiple Drivers: What Do We Know? <https://www.torontomu.ca/content/dam/centre-for-immigration-and-settlement/tmcis/publications/workingpapers/2023-05-WP-Triandafyllidou-Ghio-Veronis-McLeman.pdf>

⁶ Triandafyllidou, A., Ghio, D., Veronis, L., & McLeman, R. (2023). The Working Paper Series is produced jointly by the Toronto Metropolitan Centre for Immigration and Settlement (TMCIS) and the CERC in Migration and Integration www.torontomu.ca/centre-for-immigration-and-settlement www.torontomu.ca/cerc-migration Complex Migration Flows and Multiple Drivers: What Do We Know? <https://www.torontomu.ca/content/dam/centre-for-immigration-and-settlement/tmcis/publications/workingpapers/2023-05-WP-Triandafyllidou-Ghio-Veronis-McLeman.pdf>

като кризи или изключения от нормалните модели. Тази перспектива премества анализа от разглеждането на миграцията като изолирано явление към разбирането ѝ като фундаментален аспект на глобалното социално и икономическо развитие. Сложността на тези потоци изисква аналитични рамки, които могат да побират множество типове мигранти, включително както доброволни мигранти, така и търсещи убежище, в рамките на единни теоретични модели.⁷

Но въпреки всички проучвания и изследвания, които са направени на тема миграционни потоци, няма дефиниция за големи миграционни потоци. В настоящата дисертация се предлага **оригинална дефиниция за понятието „голям миграционен поток“**, а именно **броят мигранти на месечна база преминали държавната границата на една държава, които са повече от възможностите за настаняване в приемателните центрове в съответната държава**. По този начин се надграждат съществуващите теоретични постановки и емпирични наблюдения. Тази нова дефиниция има за цел да улови по-пълноценно сложността и мащаба на съвременните миграционни явления, като се разграничи от по-общите или по-специфични трактовки, налични в научната литература. Предложената дефиниция интегрира количествени характеристики, които са от съществено значение за идентифицирането и анализа на такива потоци. По този начин, дисертацията се стреми да предостави прецизен и операционализируем инструмент за бъдещи изследвания в областта на миграцията.

Придържайки се към поставените ограничения в научния труд ще поясним, че за България според данни от AIDA Country Report on Bulgaria – 2023 Update (публикуван април 2024 г. и отразяващ данни от 2023 г.) и Asylum Information Database (AIDA) | European Council on Refugees and Exiles (данни към края на 2024 г.) - към края на 2024 г., националният капацитет за настаняване намалява до 3225 места във всички приемни центрове на ДАБ, а именно:

---

⁷ Triandafyllidou, A., Ghio, D., Veronis, L., & Mcleman, R. (2023). The Working Paper Series is produced jointly by the Toronto Metropolitan Centre for Immigration and Settlement (TMCIS) and the CERC in Migration and Integration www.torontomu.ca/centre-for-immigration-and-settlement www.torontomu.ca/cerc-migration Complex Migration Flows and Multiple Drivers: What Do We Know? <https://www.torontomu.ca/content/dam/centre-for-immigration-and-settlement/tmcis/publications/workingpapers/2023-05-WP-Triandafyllidou-Ghio-Veronis-McLeman.pdf>

- Регистрационно-приемателен център гр. София (кв. Военна рампа)
- Регистрационно-приемателен център с. Баня (общ. Нова Загора)
- Регистрационно-приемателен център - Харманли
- Транзитен център с. Пъстрогор (общ. Свиленград)

Трябва да се отчете, че през последните години има тенденция към намаляване на декларирания и реалния капацитет, отчасти поради невъзможност за поддръжка и ремонт на всички помещения.

Бъдещите изследвания на големите миграционни потоци трябва да продължат да разработват цялостни рамки, способни да обхванат сложността на явленията с отбелязани практически прозрения за политика. Предизвикателството е в балансирането на теоретичната формация с емпиричното приложение, така че разбирането да може да допринесе научно за прилагането на по-ефективни и по-хуманни подходи за управление на миграцията в ерата на нарастваща глобална мобилност.

1.2. Ретроспективен анализ на възникването на големите миграционни потоци

Базирайки се на поставените ограничения за период на изследването в дисертационния труд е направеният ретроспективен анализ на големите миграционни потоци, възникнали през 21-ви век е изключително ценна за да се представи хода на голямата миграция на хора. Миграцията, като фундаментален аспект на човешкото общество, е била и продължава да бъде движеща сила в оформянето на култури, икономики и политически системи по целия свят. През 21-ви век обаче мащабът, сложността и динамиката на миграционните потоци достигнаха безпрецедентни нива, поставяйки нови предизвикателства и изисквайки задълбочен научен анализ.

С оглед на огромната сложност и многоизмерност на феномена на миграцията, както и предвид ограниченията на едно научно изследване по отношение на обхват и дълбочина, настоящият анализ ще се фокусира предимно върху най-значимите и въздействащи миграционни потоци, които са оказвали съществено влияние върху глобалните и регионалните демографски, социални и политически пейзажи. Тази фокусирана

ретроспекция ще позволи задълбочено разглеждане на катализаторите, динамиката и основните дестинации на тези потоци, без да се разводнява фокусът върху по-малки или локализирани миграционни движения. Целта е да се идентифицират повтарящи се модели, да се осветлят основните причини за масовите разселвания и да се проследи как различни събития – от разширяването на Европейския съюз и войните в Близкия изток до европейската миграционна криза от 2015 г. и конфликта в Украйна – са формирали съвременната миграционна картина. Крайният резултат от този ретроспективен анализ е да предостави по-ясно разбиране за движещите сили на мащабните миграции през 21-ви век, като постави основите за бъдещи изследвания и за разработване на по-устойчиви и хуманни подходи към управлението на човешката мобилност в бъдеще.

➤ *Миграция след края на Студената война и разширяването на ЕС (2000-те години)*

Разпадането на Източния блок и последвалото разширяване на Европейския съюз през 2000-те години промениха коренно миграционните модели в цяла Европа. Присъединяването на страните от „А8“ (Чешка република, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Полша, Словакия, Словения) към ЕС през 2004 г., последвано от България и Румъния през 2007 г., даде възможност на милиони централно- и източноевропейци да се придвижват свободно към Западна Европа в търсене на по-добри икономически възможности. Икономическите фактори, като БВП на глава от населението и нивата на младежка безработица в приемащите държави, силно повлияха на миграционните модели.⁸ Движещата сила зад тези потоци беше голямата икономическа разлика между новите и старите държави членки на ЕС. Страни от Западна Европа, особено Обединеното кралство, Ирландия и Швеция (които незабавно отвориха своите трудови пазари), отбелязаха значителен приток.

➤ *Войната в Ирак и конфликтите в Близкия изток (от 2003 г. нататък)*

Инвазията и последвалата нестабилност в Близкия изток предизвикаха една от най-големите кризи на принудителна миграция в новата история. Войната в Ирак през 2003 г.

---

⁸ Franc, S., Časni, A. Č., & Barišić, A. (2019). Determinants of Migration Following the EU Enlargement: A Panel Data Analysis. *South East European Journal of Economics and Business*, 14(2), 13–22. <https://doi.org/10.2478/jeb-2019-0010>

оказва дълбоки и трайни последици върху Близкия изток, прекроявайки регионалната динамика и международните отношения.⁹ Инвазията и последвалата нестабилност в Близкия изток предизвикаха една от най-големите кризи на принудителна миграция в новата история. Основните причини бяха въоръжен конфликт, междурелигиозно насилие, колапс на държавните институции и възход на екстремистки групи, особено след падането на Саддам Хюсеин.¹⁰ Тя допринесе за появата на недържавни участници, включително радикални ислямистки групи като ИДИЛ и Ал-Кайда.¹¹

Тези развития се преплетоха с последващи събития като Арабската пролет, създавайки сложен и нестабилен регионален пейзаж.¹² До 2007 г. около четири милиона иракчани бяха разселени: около 1,9 милиона бяха вътрешно разселени в Ирак, а два милиона потърсиха убежище в съседни страни като Сирия, Йордания, Иран и Турция.¹³ По-голямата част от иракските бежанци се настаняха в градски райони, а не в лагери, като често се сблъскаха с несигурни правни и икономически условия. Конфликтът също така причини значителен „изтичане на мозъци“, като голяма част от средната класа на Ирак избяга от систематично преследване.

По-широкият регион на Близкия изток е свидетел на повтарящи се вълни от миграция и разселване поради продължаващи конфликти, включително гражданската война в Сирия (от 2011 г.), която до средата на 2010-те години произведе над пет милиона бежанци, предимно приютени в Турция, Ливан и Йордания. Тези кризи наложиха огромен натиск върху съседните страни и допринесоха за вторични миграционни потоци към Европа.

---

⁹ Fawcett, L. (2023). The Iraq War 20 Years On: Towards a New Regional Architecture. *International Affairs*, 99(2), 567–585. <https://doi.org/10.1093/ia/iiaad002>

¹⁰ Sahin, Z. (2017, November 30). Ethnicity, Nationalism, and Migration in the Middle East. Oxford Research Encyclopedia of International Studies. Retrieved 10 Jun. 2025, from <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-174>.

¹¹ Andersen, L. E. (2017). The Mole and the Mallet: Islamic State and al-Qaeda in the “Thirty Years” War’ in the Middle East. *Connections: The Quarterly Journal*, 16(1), 7–24. <https://doi.org/10.11610/connections.16.1.01>

¹² Fawcett, L. (2023). The Iraq War 20 Years On: Towards a New Regional Architecture. *International Affairs*, 99(2), 567–585. <https://doi.org/10.1093/ia/iiaad002>

¹³ *Wayback Machine*. (n.d.). Web.archive.org. <https://web.archive.org/web/20130602155933/http://www.unhcr.org/461f7cb92.pdf>

➤ *Миграционната криза в Европа (2015 г.)*

Европейската миграционна криза от 2015 г. беше предизвикана от съвкупност от фактори: продължителни конфликти в Сирия, Ирак и Афганистан, политически репресии в Еритрея и влошаващи се хуманитарни условия в приемащите бежанци страни в Близкия изток и Северна Африка. Непосредственият катализатор беше ескалацията на сирийската гражданска война и колапсът на граничния контрол по ключови миграционни маршрути. Ситуацията повдигна опасения относно баланса между сигурността и човешките права¹⁴ и имаше значителни социално-икономически въздействия върху европейските страни.¹⁵¹⁶

Само през 2015 г. над един милион души прекосиха Европа, като по-голямата част пристигнаха по море в Гърция и Италия. Германия, Швеция и Австрия станаха основни дестинации, като Германия получи над 890 000 молби за убежище през тази година.¹⁷ Този скок предизвика политиките на ЕС, особено Дъблинския регламент, и предизвика дебати относно разпределението на отговорността между държавите членка¹⁸. Кризата разкри дълбоки разделения в ЕС относно споделянето на отговорностите и управлението на границите, което доведе до повторно въвеждане на граничен контрол в Шенгенското пространство и договарянето на сделката между ЕС и Турция през 2016 г. Кризата разкри разделения в рамките на ЕС, като някои страни, като Полша и Унгария, изразиха антимигрантски настроения.¹⁹

Причините за това масово движение включваха както „изтласкващи“ фактори – война, преследване, липса на бъдещи перспективи в бежанските лагери – така и

---

¹⁴ (2024). هدي شلتوت. The 2015 Mediterranean Migration Crisis and European Human Rights Values: Security Comes Before R2P. , 25(24), 432–448. <https://doi.org/10.21608/jocu.2024.295959.1341>

¹⁵ Aytan Merdan HAJIYEVA, & Fakhri HAJIYEV. (2016). Migration Crisis in Europe: Political, Socio-Economic Reasons and Challenges, Ways of Solution. *Journal of Social Sciences*, 5(2), 31–35. <https://doi.org/10.31578/jss.v5i2.111>

¹⁶ Borowicz, A. (2017). THE EUROPEAN MIGRATION CRISIS – ECONOMIC AND POLITICAL FACTORS AND CHALLENGES FOR THE FUTURE. *European Integration Studies*, 0(11). <https://doi.org/10.5755/j01.eis.0.11.18958>

¹⁷ *Shifting powers: two decades of migration and global turbulence* | COMPAS. (2025). Ox.ac.uk. <https://www.compas.ox.ac.uk/article/shifting-powers-two-decades-of-migration-and-global-turbulence>

¹⁸ Matusz, P., Eirini Aivaliotou, & Sylwia Przytuła. (2020). Multiple Faces of the Migration Crisis. *Emerald Publishing Limited EBooks*. <https://doi.org/10.1108/s1877-636120200000025002>

¹⁹ Matusz, P., Eirini Aivaliotou, & Sylwia Przytuła. (2020). Multiple Faces of the Migration Crisis. *Emerald Publishing Limited EBooks*. <https://doi.org/10.1108/s1877-636120200000025002>

„привличащи“ фактори като възприемана безопасност, икономическа възможност и събиране на семейства в Европа. Важно беше да се обърне внимание и на ролята на контрабандните мрежи и опасностите, пред които са изправени мигрантите, като хиляди загинаха в Средиземноморието. Кризата подчерта необходимостта от дългосрочни стратегии за управление на миграционните потоци и интегриране на мигрантите на пазара на труда.²⁰ Тя също така предизвика дискусии относно реформирането на институциите и политиките на ЕС, за да се справят с бъдещите миграционни предизвикателства.²²

➤ *Конфликтът в Украйна (от 2014 г. и особено от 2022 г.)*

Анексирането на Крим от Русия през 2014 г. и избухването на конфликта в Източна Украйна доведоха до значително вътрешно разселване и бежански потоци. Кризата беше предизвикана от стремежите на Украйна да се присъедини към НАТО и ЕС, което провокира агресивни действия от страна на Русия.²³ Въпреки това, пълномащабната руска инвазия в Украйна през февруари 2022 г. предизвика най-голямата бежанска криза в Европа след Втората световна война. Конфликтът в Украйна, започнал през 2014 г. и ескалирал до пълномащабна война през 2022 г., има корени в сложни геополитически динамики^{24,25}.

До средата на 2023 г. над осем милиона украинци се бяха регистрирали за временна закрила или подобни национални схеми в цяла Европа (като Полша прие най-голям брой, следвана от Германия и Чешката република).²⁶

Докато конфликтите и икономическите различия отдавна са основни двигатели на миграцията, 21-ви век отбелязва нарастващо признаване на изменението на климата като

---

²⁰ Integration of Migrants into the Labour Market in Europe. (2020). In *Advanced series in management*. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/s1877-6361202125>

²¹ Borowicz, A. (2017). THE EUROPEAN MIGRATION CRISIS – ECONOMIC AND POLITICAL FACTORS AND CHALLENGES FOR THE FUTURE. *European Integration Studies*, 0(11). <https://doi.org/10.5755/j01.eis.0.11.18958>

²² Larivé, M.H. (2015). A Crisis for the Ages: The European Union and the migration Crisis. Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series Vol. 15 Special, October 2015.

²³ ANTONY, S. (2023). From conflict to catastrophe: Russia-Ukraine tensions ripple across. *Bulletin of “Carol I” National Defense University*, 12(3), 60–72. <https://doi.org/10.53477/2284-9378-23-32>

²⁴ ANTONY, S. (2023). From conflict to catastrophe: Russia-Ukraine tensions ripple across. *Bulletin of “Carol I” National Defense University*, 12(3), 60–72. <https://doi.org/10.53477/2284-9378-23-32>

²⁵ Kelly, M. G. E. (2022). Bleeding Ukraine. *Telos*, 2022(199), 163–170. <https://doi.org/10.3817/0622199163>

²⁶ *Shifting powers: two decades of migration and global turbulence* | COMPAS. (2025). Ox.ac.uk. <https://www.compas.ox.ac.uk/article/shifting-powers-two-decades-of-migration-and-global-turbulence>

значителен фактор за разселване. Климатично обусловената миграция често е преплетена с други уязвимости, като бедност и слабо управление.

Въпреки че точните стойности са трудни за установяване поради сложното взаимодействие на фактори, оценките показват, че до 2020-те години, свързаните с климата бедствия са разселвали средно 20–25 милиона души годишно по света.²⁷ Повечето климатични мигранти остават в собствените си страни, но някои се придвижват през граници, особено когато това е съчетано с конфликт или икономически трудности.

Придържайки се към ограниченията на научното изследване Фигура 8 от дисертационния труд показва – Тенденция за принудително напуснали държавите си, които са влезли в България до 2024 г. – показва данните от UNHCR с изменението в броя на лицата, които са влезли в България от 2000 г. до 2024 г.

---

²⁷ International Organization for Migration (IOM). (2009). *migration climate MIGRATION, CLIMATE CHANGE AND THE ENVIRONMENT COMPENDIUM of IOM'S ACTIVITIES* in. https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/activities/env_degradation/compendium_climate_change.pdf

1.3. Проблемен анализ при управлението на големи миграционни потоци и процеси

В последните десетилетия светът стана свидетел на безпрецедентно увеличаване на броя на хората, които са принудени или избират да се преместят от своите родни места. Тази тенденция е обречена не само да се запази, но и да се засили до средата на века, докато светът се бори с нарастващото геополитическо напрежение, изменението на климата, разширяващите се икономически различия и демографското пренареждане. Управлението на тези мащабни миграционни потоци и процеси представлява все по-голямо и многопластово предизвикателство за правителствата, международните организации, гражданското общество и отделните общности по целия свят. От спешни хуманитарни бедствия и изисквания за основни нужди за създаване на дългосрочна икономическа и социална промяна на приемащата общност, резултатите от явлението са широки и се нуждаят от цялостни, многостепенни и дългосрочни отговори.

Проблемният анализ при управлението на големи миграционни потоци и процеси е с поставен акцент върху бъдещите тенденции и потенциални предизвикателства, които ще възникнат до 2050 г. Разработката разглежда основните фактори, допринасящи за масивна миграция, проверявайки факторите на „натискане“, които включват конфликти, бедност и изменение на климата, и фактори на „привличане“, свързани с наличието на икономически възможности и по-добри условия на живот. В анализа са включени статистически данни и прогнози, предназначени да очертаят мащаба на предстоящите миграционни движения. Идентифицирани са и ключови индикатори, които биха позволили на държавите и международните организации да разработят проактивни, а не само реактивни стратегии за управление.

Като държава на външната граница на Европейския съюз, България е изправена пред уникални предизвикателства, свързани както с транзитните, така и с потенциалните приемни функции. Преглед на съществуващите национални политики и практики за управление на миграцията, на „опитът“ ни от големите миграционни потоци през 2015/2016 и 2022 г. и бъдещите тенденции за миграционни потоци очертават **необходимостта от разработване на концептуален модел за управление на големи миграционни потоци**. Разработването на методика за управление на големи миграционни потоци с помощта на моделирането на управлението на големите миграционни потоци ще ни даде възможността

е не само да констатира проблемите, но и да предложи рамка за по-ефективно, устойчиво и хуманно управление на миграционните процеси в контекста на бъдещите глобални промени до 2050 г.

Понастоящем липсва утвърдена методология, конкретно отнасяща се до управлението на големи миграционни потоци в България. Предвид географското положение на България като врата към Европейския съюз и нейния опит с миграционния натиск, това представлява значителен пропуск.

Направеният ретроспективен анализ показва, че миграцията на хора е постоянен процес, но големите миграционни потоци са процеси, които не са с постоянен интензитет. Те се в кратък период от време като в повечето случаи това е в продължение на няколко месеца и са през няколко години. Независимо от причината за възникване на потоците, както и от държавата на произход на мигрантите не можем да говорим за периодичен процес, а за екстремно явление. Това създава проблем при управлението на големите миграционни потоци при наличието на такава ситуация.

Разработването и прилагането на цялостна методика за управление на големи миграционни потоци в България е от изключително значение и представлява стратегическа необходимост, която ще донесе множество ползи за страната. На първо място, подобна стандартизирана рамка е ключова за намаляване на финансовите разходи, свързани с кризисното и често импровизирано управление. Когато липсва ясна методика, решенията се взимат в процеса на наличие на голям миграционен поток, което води до неефективно разпределение на ресурсите, дублиране на усилия, закупуване на ненужно оборудване или услуги и пропуснати ползи от по-оптимизирани процеси. Една утвърдена методика ще позволи прецизно бюджетиране, прогнозиране на нуждите и рационално използване на публичните средства, минимизирайки финансовите загуби при мащабни миграционни вълни.

Освен финансовата ефективност, наличието на детайлна методика ще осигури оперативна приемственост и устойчивост при промяна на служителите в ключови институции. В условията на динамична административна среда, където често се сменят ръководители и експерти, липсата на писмени процедури и ръководства води до загуба на институционална памет и необходимост от повтарянето на грешки при всяка нова криза. С внедрена методика, служителите на всички нива ще разполагат с ясни инструкции и

алгоритми за действие, независимо от индивидуалния си опит, гарантирайки бърза, адекватна и координирана реакция. Това ще повиши общата ефективност на държавната администрация и ще намали времето за реакция при възникване на нови миграционни предизвикателства.

Не на последно място, въвеждането на такава методика ще допринесе съществено за намаляване на негативното обществено мнение към институциите и общата държавна политика по отношение на миграцията. Хаосът, липсата на информация и възприеманата некомпетентност при управлението на кризисни ситуации, както беше наблюдавано и при предишни миграционни вълни, подхранват недоверието и ксенофобията сред населението. Една прозрачна и ефективна методика, която демонстрира способността на държавата да контролира и управлява процесите, ще възстанови доверието, ще намали спекулациите и ще допринесе за по-спокойна и информирана обществена дискусия.

Освен това, методиката ще включва ясни механизми за защита на правата на мигрантите и осигуряване на сигурност едновременно. Тя ще детайлизира процедурите за регистрация, предоставяне на хуманитарна помощ, достъп до правна защита и предотвратяване на трафик на хора, гарантирайки спазването на международното право и хуманитарните принципи. В същото време, тя ще очертае строги протоколи за проверка на сигурността и идентификация, които да успокоят обществените опасения и да гарантират реда и законността. Тази двустранна подход ще осигури баланс между хуманността и националната сигурност.

Наличието на официално приета и функционираща методика значително ще подобри сътрудничеството с регионални и международни партньори. България ще може да представя ясни и предвидими процедури пред Европейския съюз, ООН и други международни организации, улеснявайки обмена на информация, координацията на действията и достъпа до европейски фондове и експертна подкрепа. Това ще утвърди България като надежден и отговорен партньор в общоевропейските усилия за управление на миграцията, позволявайки по-ефективно споделяне на тежестта и по-координирани отговори на бъдещи миграционни предизвикателства. Всички тези ползи подчертават неотложната нужда България да инвестира в разработването и приемането на такава всеобхватна управленска методика.

Друг съществен принцип, заради който трябва да бъде създадена методиката, е унифицираният подход към управлението на големи миграционни потоци, независимо от държавата на произход на мигрантите. Прилагането на еднакъв принцип на действие, основан на международното право и хуманитарните стандарти, е от ключово значение за избягване на усещането за дискриминация в държавата заради религиозна принадлежност, етническа идентичност или други характеристики. Последователното и справедливо отношение към всички лица, търсеци закрила, ще гарантира спазването на основните човешки права, ще намали социалното напрежение и ще укрепи правовата държава. Този принцип е не просто морален императив, но и практическа необходимост за изграждане на устойчива и справедлива система за управление на миграцията.

Необходимостта от създаване на методика на управлението на големи миграционни потоци до 2050 г. се позовава на данните за възможностите за възникване на големи миграционни потоци. Моделирането на управлението на големи миграционни потоци ще подпомогне начина на действие на институциите и преодоляване на рисковете при преминаване на границата на държавата ни на голям брой хора за кратко време. Причини за възникване на големи миграционни потоци могат да бъдат много и различни.

ГЛАВА ВТОРА. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ И СЦЕНАРИИ ЗА РАЗВИТИЕ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ГОЛЕМИТЕ МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ

2.1. Стратегии, национални политики, институции и нормативни бази регулиращи големите миграционни потоци

Движенията на бежанците и миграцията са в центъра на световното внимание. През последните години Европа трябваше да отговори на най-сериозното предизвикателство, свързано с миграцията, след края на Втората световна война. Безпрецедентното пристигане на бежанци и незаконни мигранти в ЕС, което достигна своя връх през 2015 г., разкри редица недостатъци и пропуски в политиките на ЕС относно убежището, външните граници и миграцията. В отговор на тези предизвикателства ЕС започна по-широк процес на реформи, насочен към цялостни промени, основаващи се на четири стълба, в политиките в областта на убежището и миграцията: намаляване на стимулите за незаконна миграция чрез преодоляване на първопричините за нея, подобряване на процеса на връщанията и

разбиване на мрежите за контрабанда и трафик на хора; спасяване на човешки живот и гарантиране на сигурността на външните граници; създаване на силна политика на ЕС в областта на убежището, предоставяне на повече законни пътища на лицата, търсещи убежище, и на по-ефективни законни канали за законни мигранти.

Управлението на големите миграционни потоци в България се осъществява чрез сложна рамка от национални стратегии, политики, институции и регулаторни механизми, които са съобразени с международните стандарти и тези на Европейския съюз (ЕС). Като основен стратегически документ, ръководещ управлението на миграцията в страната, служи Националната стратегия по миграция на Република България 2021-2025 г.²⁸

Ключовите институции, участващи в управлението на миграцията, включват Държавната агенция за бежанците, Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, както и различни министерства и агенции, които координират дейността си чрез работни групи за изпълнение на национални планове, като например Пактът на ЕС за миграция и убежище. Държавната агенция за бежанците играе централна роля в процесите по убежище и интеграция, като има предложения за укрепване на нейния капацитет чрез създаването на Дирекция за адаптация и интеграция. Правителството назначава заместник министър-председател, отговорен за цялостното планиране и изпълнение на политиките за интеграция на бежанците, което отразява институционалния ангажимент към структурирани усилия за интеграция. Общините също участват в интеграцията на местно ниво, подкрепени от целево финансиране и сътрудничество с неправителствени и международни организации.²⁹

Сравнителните анализи на миграционните стратегии и политики разкриват смесена ефективност. България е разработила модерно законодателство, съответстващо на стандартите на ЕС, а присъединяването ѝ към Шенгенското пространство представлява напредък в управлението на границите. Въпреки това, политическата нестабилност е възпрепятствала формулирането на всеобхватна и ефективна миграционна политика, която

---

²⁸ *Migrant integration hub*. (2025, April 15). Migration and Home Affairs. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migrant-integration/migrant-integration-hub_en

²⁹ *The Bulgarian national plan for the implementation of the EU Pact of migration and asylum - Център за правна помощ в България*. (2025, March 18). Център за правна помощ в България. <https://centerforlegalaid.com/en/the-bulgarian-national-plan-for-the-implementation-of-the-eu-pact-of-migration-and-asylum/>

да адресира както вътрешни, така и външни предизвикателства.³⁰ Интеграционните политики са подчертани като ключови, но понастоящем са слабо развити, с призови за подновяване на националните програми и по-активно участие на гражданското общество за подобряване на социалното приобщаване и икономическото участие на мигрантите и бежанците. Изолирането на гражданското общество в политическите дискусии и изместването на фокуса от убежището към управлението на миграцията са идентифицирани като предизвикателства, които подкопават защитата на човешките права и резултатите от интеграцията.³¹

Добри практики

Миграционната криза от 2015 и 2016 г. се характеризира с изключителен приток на хора, търсещи убежище, включително много от тях, които не биха могли да получат такава защита, все още не е приключила. Но миграцията не означава непременно, че се обръща единствено към Европа.

За целите на изследването са разгледани две държави засегнати от големи миграционни потоци от кризата през 2015 и 2016 г.- Ливан и Турция. Също така е представен опита на Полша за управление на миграционния поток от Украйна. Избрани са именно тези държави за да се представи от добрия пример за държавата-приемник. Изследвайки техния опит ще ни даде възможност да посочим грешките и добрите практики при навлизането на голям миграционен поток на територията на България.

2.2. Методика и методологическа рамка при управлението на големите миграционни потоци

Методологическата рамка е структуриран набор от принципи, подходи, методи и техники, които ръководят провеждането на изследване, проект или цялостна дейност. Тя служи като пътна карта, която определя как ще бъде постигната дадена цел или как ще бъде разрешен даден проблем. Нейната основна цел е да осигури последователност,

---

³⁰ *The Bulgarian national plan for the implementation of the EU Pact of migration and asylum - Център за правна помощ в България.* (2025, March 18). Център за правна помощ в България. <https://centerforlegalaid.com/en/the-bulgarian-national-plan-for-the-implementation-of-the-eu-pact-of-migration-and-asylum>

³¹ *POLICIES FOR ENCOURAGING THE RETURN OF BULGARIAN MIGRANTS TO BULGARIA.* (n.d.). Retrieved April 20, 2024, from https://www.iki.bas.bg/Journals/EconomicStudies/2018/2018-2/4_Irena-2_f-f.pdf

систематичност и валидност на процеса, като гарантира, че работата е извършена по обмислен, логичен и ефективен начин.

Методологическата рамка е фундаментът, на който се гради цялото управление. Тя представлява теоретичния и концептуален скелет, който дефинира как ще разбирате, анализираме и подхождаме към миграционните процеси. Без нея рискуваме да действваме фрагментирано, без ясна визия и без възможност за обективна оценка на нашите действия.

На Фигура 1 - Методологическата рамка за управление на големи миграционни потоци са представени четирите етапа за рамката. Чрез нея се визуализират основните моменти при разработване на методологическата рамка за големите миграционни потоци.

Източник: Авторът на дисертационния труд

Фигура 19 - Методологическата рамка за управление на големи миграционни потоци

➤ **ЕТАП 1 - Планиране и стратегическо определяне**

Първият етап включва задълбочен анализ и стратегическо очертаване на основните насоки за рамката на управление на големи миграционни потоци. Планирането започва с разработването на ситуационен анализ. Той извършва всеобхватен анализ на текущите миграционни тенденции, включително произход, транзитни маршрути и дестинации на мигрантите.

➤ **ЕТАП 2 - Прилагане на политики и оперативни действия**

Етап 2 е важен защото той обхваща превръщането на стратегическите планове в конкретни действия. Този етап започва със законодателни и регулаторни мерки. Тук се приемат и се актуализират закони, наредби и процедури, които регулират влизането, пребиваването, предоставянето на закрила, интеграцията и връщането на мигранти. В България това включва хармонизация с правото на ЕС (напр. Пакт за миграция и убежище). Поради динамичната обстановка е от съществено значение да бъдат актуализирани често нормативните актове. Съвременната ситуация се променя изключително бързо и затова са ни необходими актуални нормативни документи, които да отговарят на съвременните заплахи и рискове.

➤ **ЕТАП 3 – Мониторинг и оценка**

Непрекъснатото наблюдение и редовната оценка представляват гръбнака на адаптивното управление на големи миграционни потоци. В един постоянно променящ се и динамичен контекст, способността да се адаптират политиките към променящите се реалности е жизненоважна за тяхната ефективност и уместност. Без систематичен мониторинг и обективна оценка, дори най-добре замислените стратегии рискуват да станат остарели или да не отговарят на действителните нужди на ситуацията.

Непрекъснатият мониторинг изисква систематично събиране на данни в реално време. Това включва проследяване на миграционните потоци – откъде идват, през кои маршрути преминават и къде се насочват. Важно е да се събира актуална информация за демографските характеристики на мигрантите (възраст, пол, националност), техния статут на закрила (търсещи убежище, получили бежански или хуманитарен статут), както и

ключови показатели за тяхната социална и икономическа интеграция, като нива на заетост, достъп до образование и здравеопазване. Използването на навременни и чести индикатори е от съществено значение за осигуряване на актуална информация, която може да послужи като система за ранно предупреждение при внезапни промени в потоците или при възникване на нови предизвикателства. Например, внезапно увеличение на броя на пристигащите или промяна в техния произход може да сигнализира за нова криза, която изисква бърза реакция. Този постоянен "пулс" на миграционната ситуация позволява на властите да бъдат информирани и да реагират проактивно, вместо пасивно да се справят с последиците.

➤ **ЕТАП 4 - Адаптация и учене: Затваряне на цикъла на управление на миграционните потоци**

Този последен етап затваря цикъла на управление, позволявайки непрекъснато подобрене.

Етапът на адаптация и учене е финалният, но същевременно и фундаментален компонент от цикъла на управление на големи миграционни потоци, който осигурява непрекъснато подобрене и устойчивост. Той гарантира, че управлението не е статичен процес, а динамичен и отзивчив механизъм, способен да еволюира в отговор на променящите се реалности. Този етап превръща събраната информация от мониторинга и оценката в конкретни действия и бъдещи стратегии. Тук трябва да отбележим, че обучението трябва да включва и представители на местната власт, представители на обществото и допълнително обучението на експерти от институциите, за които това не е основната дейност, за която са наети.

Основният фокус тук е адаптирането на политиките. Въз основа на детайлните резултати от непрекъснатия мониторинг и периодичната оценка, съществуващите политики и стратегии се преразглеждат и при необходимост коригират. Това включва както малки, оперативни промени, така и съществени ревизии на стратегически насоки. Например, ако оценката покаже, че дадена интеграционна програма не постига желаните резултати по отношение на заетостта, политиката може да бъде изменена, за да включи по-целенасочени професионални обучения или мерки за пазарна адаптация. По същия начин, ако прогнозите сочат засилване на миграционните потоци от конкретен регион, граничният контрол и

капацитетът за прием могат да бъдат превантивно засилени. Целта е да се отговори адекватно на новите предизвикателства и променящите се условия, като се гарантира, че управленският апарат остава гъвкав и ефективен.

Методика при управлението на големите миграционни потоци

Методиката за управление на големи миграционни потоци превръща стратегическата методологическа рамка в конкретни, приложими стъпки и процедури. Тя цели да осигури систематичен, ефективен и хуманен подход към управлението на миграцията, като същевременно е достатъчно гъвкава, за да се адаптира към динамично променящия се контекст.

➤ Фаза 1 – Ранно предупреждение

Първата и най-важна фаза от методиката за управление на големи миграционни потоци е фазата на предвиждане и ранно предупреждение. Тя не просто предхожда, а всъщност формира основата за всяка ефективна и проактивна реакция. В един свят, в който миграцията често е резултат от внезапни промени и дългосрочни тенденции, способността да се предвиждат и разпознават потенциални миграционни вълни е от съществено значение. Тази фаза включва систематично събиране, задълбочен анализ и интерпретация на информация, която може да сигнализира за предстоящи миграционни потоци, давайки възможност на държавите да се подготвят, вместо да реагират в последния момент.

➤ Фаза 2 – Посрещане

Фазата на посрещане е критичният момент, в който предвиждането се превръща в действие. Тя се активира незабавно при настъпване на голям миграционен поток и изисква бързи, координирани и ефективни действия на границата и в първоприемащите пунктове. Целта е да се управлява ситуацията хуманно и сигурно, още от първия контакт.

Първата стъпка при подобно събитие е активирането на кризисен план. При достигане на предварително определени прагове (например, определен брой пристигащи за кратък период), се задействат спешно разработени кризисни планове. Тези планове детайлно разпределят задачите между различните институции – от гранична полиция и служби за миграция, до здравни и социални органи. Включва се мобилизация на допълнителни ресурси като персонал, оборудване, транспортни средства и консумативи. Екипите за бързо реагиране, обучени за работа в условия на масов приток, заемат своите позиции, за да осигурят незабавна и ефективна координация.

➤ *Фаза 3 – Управление на статут и интеграция*

След първоначалния отговор при пристигането на голям миграционен поток, методиката преминава към фазата на управление на статут и интеграция. Тази фаза е решаваща, тъй като тя се фокусира върху правния статут на лицата и тяхното дългосрочно включване в обществото. Целта е не просто временно справяне с кризата, а изграждане на условия за достоен живот и пълноценно участие на тези хора в приемащото общество.

Първият критичен аспект тук са процедурите за убежище. От съществено значение е да се осигури бързо и справедливо разглеждане на молбите за международна закрила. Това изисква Държавната агенция за бежанците да разполага с достатъчно капацитет и обучен персонал за ефективно и качествено обработване на всяка молба, спазвайки стриктно както международните стандарти (напр. Женевската конвенция за бежанците), така и националното законодателство. Паралелно с това, е необходимо да се осигури достъп до правна помощ и консултации за търсещите закрила. Това гарантира, че те разбират своите права и задължения, и могат адекватно да представят своя случай, което е от съществено значение за справедливия процес.

➤ *Фаза 4 – Връщане и реинтеграция*

Последната, но не по-малко важна фаза от методиката за управление на големи миграционни потоци е фазата на връщане и реинтеграция. Тя е насочена към постигане на устойчиви решения за онези лица, които или не получават право на престой в

приемащата държава, или сами желаят да се върнат в своите страни на произход. Тази фаза изисква комплексен подход, който балансира ефективността на процеса с хуманното отношение и зачитането на човешките права.

➤ *Фаза 5 – Хоризонтални аспекти и поддържащи действия*

Един от най-важните стълбове е междуинституционалната координация. Миграцията е феномен, който засяга множество сектори и ведомства. Затова е наложително създаването и поддържането на постоянни работни групи и координационни съвети между всички ангажирани институции, както на национално, така и на местно ниво. Това включва министерства (на вътрешните работи, труда и социалната политика, образованието, здравеопазването), държавни агенции (като Държавната агенция за бежанците), местни власти и други релевантни органи. Ефективната координация гарантира споделяне на информация, избягване на дублиране на усилия и синхронизирани действия, които са от ключово значение при бързо развиващи се ситуации.

Паралелно с това, обучението и изграждането на капацитет са от съществено значение за повишаване на професионализма и ефективността на персонала. Редовни обучения трябва да се провеждат за всички служители, ангажирани пряко или косвено с миграцията. Това включва гранични полицаи, служители на Държавната агенция за бежанците, социални работници, учители и здравни специалисти. Обученията трябва да целят не само повишаване на тяхната квалификация по отношение на законодателството и процедурите, но и развитие на чувствителност към специфичните нужди на мигрантите, разбиране на културните различия и умения за работа в мултикултурна среда.

2.3. Методологически инструментариум на сценарийното планиране при управлението на големите миграционни потоци

Сценарийното планиране се очертава като мощен методологически инструмент за определяне в тази несигурност, давайки възможност на политиците и заинтересованите страни да предвиждат разнообразни бъдещи развития, да оценяват рисковете и възможностите и да разработват стабилни, гъвкави стратегии.

Сценарийното планиране е ключова функция в отбраната и държавното управление, справяща се с несигурността и нестабилността на бъдещата среда.³² То подпомага стратегическото вземане на решения чрез изследване на алтернативни бъдещи сценарии.³³

Сценарното планиране е стратегически инструмент за вземане на решения в условия на несигурност, който включва създаването на множество правдоподобни бъдещи сценарии, за да насочва разработването на стабилни стратегии.^{34 35}

Произходът му е във военното планиране, като придобива голяма популярност благодарение на успешното му приложение от Shell по време на петролната криза през 70-те години на миналия век³⁶. Процесът обикновено включва идентифициране на ключови тенденции и несигурности, конструиране на сценарии и използването им за информиране на стратегически избори.³⁷

Сценарийното планиране е комбинация от анализ на сценарии и стратегическо планиране.

Сценариите не са прогнози, но ни водят към бъдещето: много от елементите, посочени в докладите, са очевидни. Вземащите решения, които са използвали тези и други подобни доклади, ще бъдат по-добре подготвени за днешния свят (чиято реалност се състои от елементи на няколко сценария), отколкото тези, които просто са екстраполирали сегашната ситуация. Някои сценарии са представени просто като написана история в разказвателна форма. Други се съсредоточават върху таблици или графики на количествени показатели – набор от числа. Повечето сценарии съчетават и двете. На

---

³² Bugaichuk, V. V. (2021). Stsenarnoe planirovanie kak kliuchevaia funktsiia gosudarstvennogo upravleniia v usloviakh volatil'nosti i ekonomicheskoi turbulentnosti rynka. *Interactive Science*, 5 (60), 82–85. <https://doi.org/10.21661/r-554149>

³³ Никитин, И., Чернова, В. А., & Чернов, А. В. (2024). Методологически хаос сценарного планирования. *Вестник ВГУ. Серия: Экономика и управление*, 3, 124–138. <https://doi.org/10.17308/econ.2024.3/12285>

³⁴ Liedtka, J., Garrett, C., & Winger, J. (2009). Scenario Planning. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1416545>

³⁵ Peterson, G. D., Cumming, G. S., & Carpenter, S. R. (2003). Scenario Planning: a Tool for Conservation in an Uncertain World. *Conservation Biology*, 17(2), 358–366. <https://doi.org/10.1046/j.1523-1739.2003.01491.x>

³⁶ Liedtka, J., Garrett, C., & Winger, J. (2009). Scenario Planning. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1416545>

³⁷ Schoemaker, P. J. H. (1995). Scenario planning: a tool for strategic thinking. *Long Range Planning*, 28(3), 117. [https://doi.org/10.1016/0024-6301\(95\)91604-0](https://doi.org/10.1016/0024-6301(95)91604-0)

практика текстовото описание и данните се подкрепят и допълват помежду си. Тъй като сценариите са истории, необходимостта от описателна част обикновено е ясна.

Сценарият позволява и допълнителен анализ и верификация на дейностите и тяхната логическа последователност. Ако някои от изискванията, появили се при детайлното изследване на сценариите, са много строги, това би могло да доведе и до преформулиране на основните цели на организацията. След оценката на прогнозите за вероятното развитие на факторите, влияещи върху стратегията на фирмата и след разработването на определен сценарий, се формулират основните стратегически цели. Общите стратегически сценарии са писмени документи, съдържащи:

1. Синтез на прогнозата за развитие на факторите, влияещи върху стратегията на фирмата или организацията;
2. Варианти на основните цели, които стоят пред фирмата или организацията в течение на стратегическия период.

Сравняването на сценариите може да подскаже и конкретни действия, които биха могли да се предприемат за подобряване на мениджмънта и развитието на фирмата.

Чрез приложение на анализа PEST са изведени следните най-съществени фактори за развитието на фирмата:

- Политически фактори;
- Икономически фактори;
- Технологични фактори;
- Социално – демографски фактори.³⁸

Прилагането на сценарно планиране в управлението на миграцията позволява моделиране на самите процеси на управление на големи миграционни потоци. Чрез изграждането на алтернативни сценарии можем да си представим как биха изглеждали различните управленски системи в действие. Това моделиране ни дава възможност да

---

³⁸ Dimitrov, D. (2012). Приложение на сценарийното планиране в бизнеса, отбраната и сигурността (Издателски комплекс–УНСС).

апробираме в мисловни експерименти различни политики, процедури и разпределения на ресурси, преди те да бъдат приложени в реалността. Можем да тестваме устойчивостта на нашите гранични системи, капацитета на приемните центрове, ефективността на интеграционните програми и дори реакцията на обществото при различни нива и типове миграционни потоци.

След като това детайлно моделиране на управлението на големи миграционни потоци бъде извършено, се поставя солидна основа за създаването на един цялостен концептуален модел на управление. Този модел ще интегрира извлечените уроци от всеки сценарий, идентифицирайки както устойчивите стратегии (тези, които работят във всички сценарии), така и контингентните планове (тези, които са специфични за определени развития). В крайна сметка, чрез сценарното планиране и последващото моделиране, България може да изгради една адаптивна и устойчива система за управление на миграцията, която не просто реагира на кризи, а е проактивно подготвена да посрещне предизвикателствата и да използва възможностите на едно несигурно и променящо се бъдеще.

ГЛАВА ТРЕТА. КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ГОЛЕМИТЕ МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ

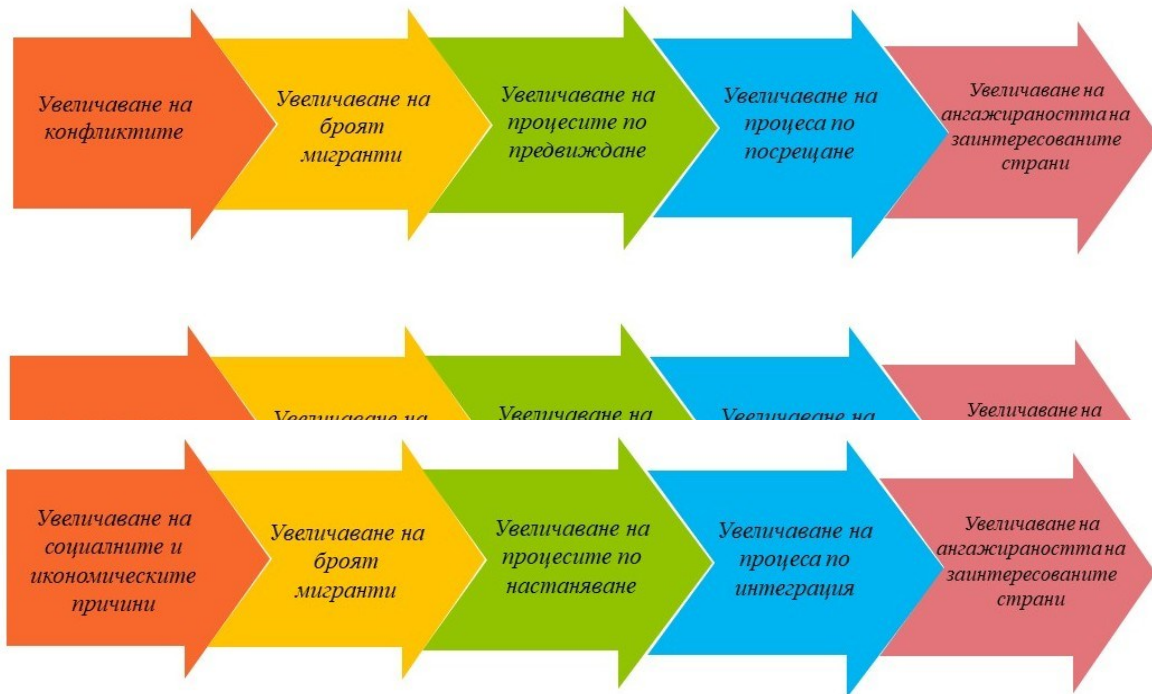
3.1. Концепция и интеграция на моделирането за подобряване управлението при големите миграционни потоци

Позовавайки се на принципите на сценарното планиране, ние можем да пристъпим към моделиране на самото управление на големи миграционни потоци. Това не е просто предвиждане на броя мигранти, а много по-задълбочен процес, който анализира как различните външни фактори и вътрешни управленски решения биха взаимодействали в бъдеще. Целта е да се създадат не прогнози, а правдоподобни алтернативни бъдещи сценарии, които да служат като рамка за оценка на политиките и за подготовка. Чрез изграждането на тези сценарии, ние ефективно симулираме как би функционирала нашата управленска система при различни условия. Това ни позволява да апробираме на практика – макар и в мисловен експеримент – устойчивостта на нашите системи за граничен контрол, капацитета на приемните центрове, ефективността на интеграционните програми и дори обществената реакция при различни нива и типове миграционни потоци.

За да се постигне това задълбочено моделиране на управлението, е необходимо да се създадат четири стратегически сценария, които да обхванат широк спектър от потенциални бъдещи развития. Тези сценарии не трябва да бъдат нито прекалено оптимистични, нито прекалено песимистични, а реалистично възможни и достатъчно различни, за да провокират ново мислене.

След като тези сценарии бъдат създадени и прецизно детайлизирани, следващата стъпка в процеса на сценарно планиране е изграждането на концептуален модел на управление. Този модел ще интегрира извлечените уроци от всеки сценарий, идентифицирайки както устойчивите стратегии – тези, които биха били ефективни във всички четири сценария, независимо от развитието им – така и контингентните планове – специфични действия, които трябва да бъдат предприети само при реализирането на конкретен сценарий. Чрез това моделиране, България може да изгради проактивна, гъвкава и устойчива система за управление на миграцията, способна да се адаптира към сложните и непредвидими бъдещи реалности.

За да може да направим моделиране на управлението при големи миграционни потоци чрез сценарийно планиране трябва да направим обосновка на връзките между компоненти.

Сценарийното планиране е мощен инструмент, който ни позволява да изследваме множество правдоподобни бъдещи развития, вместо да се опитваме да предвидим единствен изход. Това е особено ценно при управлението на големи миграционни потоци, тъй като те са повлияни от множество несигурни и динамични фактори. За целите на управлението на миграцията в България, ще разработим три основни сценария: **„Ограничен приток и интеграция“**, **„Продължителна криза и предизвикателства пред капацитета“** и **„Контролирана диверсификация и регионално сътрудничество“**.

Преди да се потопим в детайлите на всеки конкретен сценарий, е изключително важно да установим някои **обща допускания**, които ще служат като основа за всички бъдещи развития. На първо място, **геополитическата нестабилност** в региони като Близкия изток, Северна Африка и части от Източна Европа ще продължи да бъде постоянен източник на потенциални конфликти и кризи, които неминуемо могат да предизвикат нови миграционни движения. На второ място, **климатичните промени** и тяхното въздействие ще продължат да бъдат значим фактор за разселване на населението, особено в най-уязвимите региони на света, увеличавайки броя на хората, принудени да напуснат домовете си. Трето, **икономическата динамика** на глобално ниво ще претърпява постоянни промени, които ще оказват влияние както върху условията за живот и работа в страните на произход, така и върху пазарите на труда в потенциалните приемни държави. И накрая, но не по важност, България ще продължи да действа **стриктно в рамките на законодателството на Европейския съюз** и общите политики за миграция и убежище, включително новия Пакт за миграция и убежище, което предопределя значителна част от националните подходи.

➤ *Сценарий 1 - „Ограничен приток и интеграция“*

Този сценарий обрисова бъдеще, при което България успешно се справя с управляеми по обем миграционни потоци, като същевременно постига значителен и осезаем напредък в тяхната интеграция. Основната презумпция тук е за относителна стабилност в основните изходни региони, което намалява внезапния и мащабен натиск, както и за ефективно сътрудничество на външните граници на ЕС, което допринася за по-добър контрол.

В рамките на този сценарий, обемът на потоците от мигранти към България е умерен и предсказуем. Пристигащите идват предимно по вече установени и традиционни маршрути,

без да се наблюдават внезапни и неконтролируеми мащабни вълни. Броят на пристигащите лица остава под оперативния капацитет на съществуващите системи за прием и обработка, което позволява нормалното им функциониране.

По отношение на сигурността на границите, се наблюдава значително подобрение. Системите за граничен контрол са усъвършенствани, а сътрудничеството с Frontex и съседни държави е засилено и дава конкретни резултати, което ефективно ограничава нерегламентираните преминавания. Прилагането на европейските правила за контрол и превенция е високо ефективно и допринася за чувството за сигурност.

Процедурите за убежище функционират бързо и ефективно. Това води до навременно вземане на решения по молбите за убежище и значително намаляване на натрупването на неразгледани случаи. Процесът на идентификация на уязвимите лица – като деца без придружител, жертви на трафик или лица с особени нужди – е усъвършенстван, осигурявайки им необходимата защита и подкрепа.

В областта на интеграцията, България предприема значителни и успешни стъпки за включване на лицата с предоставена закрила в обществото. Езиковите курсове са разширени и достъпни, което е ключово за адаптацията. Достъпът до пазара на труда е улеснен чрез активно посредничество от страна на държавата и НПО, както и чрез ефективно признаване на квалификациите на мигрантите. Социалните услуги и достъпът до образование са подобрени, което води до по-бързо и пълноценно включване в обществото. Важен елемент тук е и активната роля на местните общности в интеграционните процеси, подкрепени от общински програми и инициативи.

Обществените нагласи към миграцията са по-позитивни или поне неутрални. Това се дължи на факта, че притокът е контролиран и управляем, а успехите в интеграцията са видими и комуникирани. Дезинформацията е ограничена чрез активна, прозрачна и проактивна комуникация от страна на институциите, което изгражда доверие.

Накрая, международното сътрудничество с ЕС и други международни партньори е силно и ползотворно, осигурявайки адекватна финансова и експертна подкрепа. Това позволява на България да прилага политиките си ефективно, без да е изложена на прекомерно натоварване.

Въпреки оптимистичната картина, потенциалните предизвикателства включват необходимостта от поддържане на постоянно високо ниво на координация и финансиране,

както и риска от изчерпване на ентузиазма и ангажираността на местно ниво след първоначалните успехи, което изисква непрекъснати усилия за поддържане на динамиката.

➤ *Сценарий 2 - „Продължителна криза и предизвикателства пред капацитета“*

Този сценарий обрисова бъдеще, при което България е изправена пред продължителен и значителен миграционен натиск, който сериозно обременява съществуващите системи и изчерпва наличните ресурси. Тази неблагоприятна ситуация е пряк резултат от влошаване на обстановката в основните изходни региони, което може да включва нови или ескалиращи конфликти, мащабни хуманитарни бедствия или дълбоки икономически колапси. Допълнителен фактор може да бъде отслабване на контрола по външните граници на Европейския съюз като цяло, което би довело до по-лесен достъп за голям брой хора.

В рамките на този сценарий, обемът на миграционните потоци към България е значителен и постоянен, като често надхвърля нормалния оперативен капацитет на страната. Възможни са внезапни и драматични пикове, предизвикани от нови, неочаквани кризи, като регионални военни конфликти или мащабни природни бедствия, които избухват голям брой хора към най-близките безопасни дестинации. Това поставя държавната администрация и системите под огромен стрес.

По отношение на сигурността на границите, въпреки полаганите значителни усилия и мобилизирането на допълнителни ресурси, нерегламентираните преминавания са чести и масови, тъй като граничният натиск е прекалено голям, за да бъде ефективно овладян. Националните ресурси, предназначени за гранична охрана, са бързо изчерпани, а европейската подкрепа, макар и налична, се оказва недостатъчна за справяне с мащаба на предизвикателството, тъй като и други държави членки са засегнати и търсят помощ.

Процедурите за предоставяне на убежище са сериозно претоварени. Наблюдава се критично натрупване на неразгледани молби, което води до значително забавяне на процедурите за вземане на решение. Това от своя страна удължава престоя на търсещите убежище в приемателните центрове, създавайки напрежение и неудовлетвореност. В резултат на свръхнатоварването, качеството на скрининга и обработката на документите може да пострада, което носи рискове за сигурността и справедливостта на процеса.

Капацитетът за настаняване и предоставяне на социални услуги е крайно недостатъчен. Приемателните центрове са силно пренаселени, а в някои случаи се налага създаването на

импровизирани лагери или дори настаняване на хора на открито, което поставя сериозни хуманитарни въпроси. Достъпът до основни социални и здравни услуги е силно ограничен поради свръхнатоварване на системата, което засяга както мигрантите, така и местното население.

В подобна кризисна ситуация фокусът на управлението се измества изцяло от интеграцията към справяне с непосредствената криза и осигуряване на основни хуманитарни нужди. Програмите за езиково обучение, професионална квалификация и трудова интеграция са силно ограничени или дори прекратени поради липса на ресурси, изместване на приоритетите и липса на капацитет за дългосрочно планиране.

Обществените нагласи в страната претърпяват значително влошаване. Наблюдава се нарастване на напрежението и негативните настроения сред населението, подхранвани от усещане за липса на контрол, увеличаване на натиска върху публичните услуги и потенциално засилване на ксенофобски настроения и дезинформация. Това може да доведе до социални вълнения и поляризация.

По отношение на международното сътрудничество, България търси спешна и мащабна международна подкрепа, но ресурсите на ЕС и други организации са разпределени между множество засегнати държави. Това означава, че наличната помощ е ограничена спрямо реалните нужди, което допълнително утежнява ситуацията.

Потенциалните предизвикателства, произтичащи от този сценарий, са множество: риск от мащабна хуманитарна криза, ерозия на социалното сближаване и общественото доверие, засилване на нерегламентираната миграция и затрудняване на процесите по връщане на неприемащи лица, както и огромен натиск върху държавния бюджет и икономиката като цяло.

➤ ***Сценарий 3 - „Контролирана диверсификация и регионално сътрудничество“***

Този сценарий предвижда бъдеще, в което България активно и проактивно управлява миграционните потоци, не просто като реагира на тях, а като ги диверсифицира в съответствие със собствените си икономически и демографски нужди. Тази визия е базирана на стратегическо планиране и прилагане на проактивни политики, които превръщат миграцията от потенциален проблем във възможност за развитие.

В рамките на този сценарий обемът и структурата на потоците са резултат от целенасочени усилия. България активно насърчава законната миграция, като фокусът е поставен особено върху привличането на висококвалифицирани специалисти и работници, които са необходими за покриване на дефицита на пазара на труда и за стимулиране на икономиката. В резултат на това миграционните потоци стават по-разнообразни както по отношение на страната на произход, така и по отношение на целта на пребиваване. Паралелно с това, нерегламентираната миграция е сведена до минимум чрез комбинация от ефективни превантивни мерки по границите и вътре в страната, както и чрез работещи механизми за бързо и справедливо връщане на лица без право на престой.

Ролята на България в този сценарий е проактивна и съзидателна. Страната не е пасивен реципиент на миграционни вълни, а играе лидерска роля в регионалното и европейско сътрудничество по миграционни въпроси. Изградени са силни партньорства със страни от Западните Балкани, Турция и други ключови държави по основните миграционни маршрути, които включват съвместно управление на границите, споделяне на разузнавателна информация и координирани действия за борба с трафика на хора.

По отношение на интеграцията и адаптацията, България разполага с развити и гъвкави интеграционни програми, които са проектирани да се адаптират към специфичните нужди на различните групи мигранти – дали става въпрос за висококвалифицирани кадри, сезонни работници или лица с хуманитарен статус. Усилията са целенасочени към максимално бързо включване на пазара на труда и в образователната система, като се предоставят адекватни езикови курсове, професионално ориентиране и преквалификация.

Процесът на признаване на квалификации, придобити в чужбина, е значително улеснен и рационализиран, премахвайки основни бариери пред интеграцията.

Използването на технологии е ключов елемент в този сценарий. България активно прилага нови технологии за предвиждане на потоци, като използва предиктивни модели, базирани на големи данни и изкуствен интелект, за да прогнозира бъдещи миграционни движения с висока степен на точност. Ефективният граничен контрол е подкрепен от интелигентни системи за наблюдение и анализ. Съвременни ИТ системи позволяват бърза и ефективна обработка на данни за регистрация и интеграция на мигрантите. Освен това, активно се внедряват платформи за сценарно планиране и симулации, които подпомагат вземането на информирани и стратегически решения на всички управленски нива.

Развиват се силни публично-частни партньорства. Бизнесът е активно ангажиран в привличането и интегрирането на чуждестранни кадри, виждайки в това решение за недостига на работна сила. Частният сектор и гражданското общество си сътрудничат с държавата в трудовата интеграция, предоставянето на социални услуги и подкрепата за културна адаптация, създавайки цялостна екосистема за интеграция.

Има изградени работещи механизми за доброволно връщане на лица, които не желаят или нямат право да останат, както и ефективни механизми за принудително връщане. Тези процеси са подкрепени от функциониращи споразумения за реадмисия със страните на произход, което гарантира устойчивостта и контрола върху миграционните потоци.

Обществените нагласи са балансирани и прагматични. Миграцията се възприема не просто като проблем или бreme, а като част от решението на демографските и икономическите предизвикателства пред страната. Проактивната комуникация и видимите ползи от контролираната миграция допринасят за по-позитивно и рационално обществено мнение.

Въпреки оптимистичната перспектива, потенциалните предизвикателства включват необходимата постоянна политическа воля и ангажираност за поддържане на този проактивен подход, тъй като той изисква дългосрочни инвестиции и последователност. Съществува и чувствителност към промени в законодателството на ЕС, които могат да повлияят на възможностите за диверсификация и автономност в миграционните политики на държавите членки.

3.2. Оценяване на теоретико-приложното моделиране на управлението на големите миграционни потоци

Моделирането на управлението на големи миграционни потоци чрез използването на три различни сценария е мощен стратегически инструмент. То осигурява повишена подготвеност, адаптивност и ефективност, позволява оптимално разпределение на ресурсите и подобрява координацията между всички участници. В свят, където миграцията е все по-сложен и динамичен феномен, този подход е необходим за изграждането на устойчиви, хуманни и ефективни системи за управление, които могат да посрещнат предизвикателствата на бъдещето и да превърнат миграцията в двигател за развитие.

Моделирането на управлението на големи миграционни потоци посредством използването на три различни сценария – „Ограничен приток и интеграция“, „Продължителна криза и предизвикателства пред капацитета“ и „Контролирана диверсификация и регионално сътрудничество“ – предлага множество стратегически и оперативни ползи:

➤ *Повишена стратегическа подготвеност и адаптивност*

Основната полза от сценарното моделиране е значителното повишаване на стратегическата подготвеност. Вместо да се разчита на една-единствена прогноза, която може да се окаже неточна, моделът разглежда множество правдоподобни бъдещи състояния. Това принуждава вземащите решения да обмислят широк спектър от потенциални предизвикателства и възможности, които иначе биха останали незабелязани. Когато се разработват планове за Сценарий 2 ("Продължителна криза"), например, фокусът е върху управлението на извънредни ситуации и ограничаването на щетите, докато Сценарий 3 ("Контролирана диверсификация") насочва вниманието към дългосрочното стратегическо планиране и оптимизация на ползите. Тази многопластова визия изгражда адаптивност в системата за управление, позволявайки ѝ да реагира гъвкаво и ефективно, независимо от това кой сценарий се реализира. Подготвеността за различни развития намалява шока от неочаквани събития и минимизира времето за реакция.

➤ *Идентифициране на устойчиви и контингентни стратегии*

Моделирането чрез сценарии дава възможност за разграничаване между устойчиви и контингентни стратегии. Устойчивите стратегии са тези, които остават ефективни и приложими във всички сценарии – например, инвестициите в надеждни системи за събиране и анализ на данни, укрепването на междуинституционалното сътрудничество или изграждането на обществено доверие. Идентифицирането им позволява трайни инвестиции в основните компоненти на системата. В същото време, контингентните стратегии са специфични мерки, които се активират само при определени условия или в конкретен сценарий. Например, разработването на подробни планове за масово настаняване или мобилизация на резервни екипи е от решаващо значение при сценарий на криза, но не е

приоритет при умерен приток. Този подход оптимизира разпределението на ресурсите, като гарантира, че правилното действие е на разположение в правилния момент.

➤ *Подобрена координация и комуникация между заинтересованите страни*

Сценарното планиране изисква активното участие на всички заинтересовани страни – правителства, международни организации, неправителствени организации, частен сектор и дори мигрантски общности. Процесът на съвместно обмисляне на различни бъдещи развития подобрява координацията и комуникацията между тези актьори. Чрез обсъждане на различните сценарии, те разбират по-добре ролите и отговорностите си във всяка ситуация, идентифицират потенциални пропуски в комуникацията и изграждат доверие. Това взаимно разбирателство е от решаващо значение, особено в кризисни ситуации, когато бързата и безпроблемна комуникация може да спаси животи и да предотврати хаос.

➤ *По-ефективно разпределение на ресурсите и намаляване на разходите*

Чрез разбирането на потенциалните нужди и предизвикателства, присъщи на всеки сценарий, моделът позволява по-ефективно и ефикасно разпределение на ресурсите. Например, знанието, че Сценарий 2 може да доведе до претоварване на приемните центрове, стимулира предварителното планиране на допълнителни капацитети или диверсифициране на възможностите за настаняване. От друга страна, Сценарий 3 набляга на инвестиции в интеграционни програми и технологии, които ще донесат дългосрочни икономически ползи. Тази прецизност в планирането минимизира прахосването на средства за мерки, които може да не са необходими, и намалява оперативните разходи в дългосрочен план, като се избягва реактивното и често по-скъпо управление на кризи.

➤ *Изграждане на обществено доверие и устойчивост*

Представянето на ясно дефинирани сценарии и планове за действие допринася за изграждането на обществено доверие. Когато гражданите видят, че властите са подготвени за различни възможности – както за успешни интеграционни процеси (Сценарий 1 и 3), така и за потенциални кризи (Сценарий 2) – това намалява тревогата и усещането за несигурност. Прозрачната комуникация за различните сценарии и мерки може да ограничи разпространението на дезинформация и да насърчи по-балансиран и прагматичен

обществени нагласи към миграцията. В крайна сметка, това води до по-голяма социална устойчивост и кохезия, което е от решаващо значение за успешното управление на миграционните потоци в дългосрочен план.

3.3. Апробиране и полезност на моделирането за управлението на големите миграционни потоци

Непредсказуемият характер на факторите, които предизвикват масови миграции – от въоръжени конфликти и политическа нестабилност до климатични бедствия и икономически кризи – налага необходимостта от проактивни и адаптивни управленски подходи. Традиционните реактивни стратегии често се оказват недостатъчни за справяне с мащаба и скоростта на тези събития. В отговор на тази потребност, е разработен концептуален модел – *план за управление на първоначалните действия при големи миграционни потоци*, който е пряк резултат от задълбочено моделиране на управлението чрез сценарийно планиране и направените анализи.

ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ ДЕЙСТВИЯ ПРИ ГОЛЕМИ МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ

Този план описва основните стъпки и мерки за ефективно управление на началните фази на голям миграционен приток в Република България. Той осигурява бърз, хуманен и координиран отговор, с фокус върху действията, които трябва да се предприемат в рамките на първите 24 до 72 часа от момента на установяване на значителен приток. Планът се активира след подаване на сигнал от директора на Глава дирекция „Гранична полиция“ към министър-председателя на Република България.

1. Въведение и обща рамка

Планът за действие при управление на големи миграционни потоци е стратегически документ, който определя цялостния подход на държавата и нейните институции в отговор на значителен приток на мигранти. Неговото ефективно прилагане изисква комплексни мерки и координация между различни нива на управление и

заинтересовани страни. Планът за управление на първоначалните действия цели да създаде работеща система за бърз и ефективен отговор на ниво граничен пункт и непосредствено след това.

1.1. Цел на плана за първоначални действия - основната цел е да се осигури **незабавен и адекватен отговор** при внезапен голям миграционен поток, като се гарантира:

- Незабавен контрол и регистрация чрез бързо установяване на самоличността и броя на пристигащите.
- Гарантиране на основните нужди чрез спешно осигуряване на подслон, храна, вода, хигиена и първа медицинска помощ.
- Защита на уязвимите групи чрез незабавно идентифициране и осигуряване на безопасна среда за деца (особено непридружени), бременни жени, лица с увреждания и други уязвими категории.
- Минимизиране на рисковете за сигурността и общественото здраве чрез провеждане на първоначални проверки за сигурност и бързи медицински прегледи за предотвратяване на разпространението на болести.
- Подготовка за следващи фази чрез създаване на организационни и логистични предпоставки за плавно преминаване към по-дългосрочни мерки за управление на миграционния поток.

1.2. Правна и институционална рамка за спешен отговор - планът се основава на и се прилага в съответствие с:

- Национално законодателство включващо Конституцията на Република България, Закон за убежището и бежанците, Закон за чужденците в Република България, Закон за МВР, Закон за здравето, Закон за гражданска защита, Закона за Държавна агенция "Национална сигурност" (ДАНС) и др.
- Международно законодателство включващо Женевската конвенция за статута на бежанците от 1951 г. и нейният протокол от 1967 г., Европейската конвенция за правата на човека, международното хуманитарно право.

- ЕС законодателство включващо Регламенти, директиви и решения на Европейския съюз, свързани с общата европейска система за убежище и миграция (напр. Дъблински регламент, Директива за условията за прием).
- Водещи институции в първоначалния етап са:
  - Министерство на вътрешните работи (МВР) чрез Главна дирекция „Гранична полиция“ - първи контакт, охрана на границата, задържане, регистрация, първична проверка за сигурност, Дирекция „Миграция“ - регионални звена за първоначална обработка на данни и Главна дирекция „Национална полиция“ - поддържане на реда и сигурността във временните центрове и транзитни зони.
  - Държавна агенция за бежанците (ДАБ) при Министерския съвет - отговаря за първоначалния хуманитарен прием, настаняване, предоставяне на основни нужди и достъп до процедура по убежище.
  - Министерство на здравеопазването (МЗ) / Регионални здравни инспекции (РЗИ) - осигуряване на спешна медицинска помощ, първични прегледи, карантинни мерки и координация с лечебните заведения.
  - Местни власти и щабове за гражданска защита (областни и общински) - подкрепа за логистика, разгръщане на временни съоръжения, осигуряване на транспорт.
  - Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС) - оценка на рисковете за националната сигурност.

1.3. Принципи на първоначалното действие - в допълнение към общите принципи (хуманизъм, пропорционалност, ненасилие, недискриминация, защита на уязвимите групи, сътрудничество с международни организации), се добавят:

- Спешност и бързина - действията се предприемат незабавно, без забавяне, като се набляга на максимална оперативност.
- Гъвкавост и адаптивност - способност за бърза промяна на стратегията и ресурсите в отговор на динамичната и непредвидима ситуация.

- Първичност на живота и здравето - абсолютен приоритет на спасяването на живот, осигуряване на медицински грижи и предотвратяване на хуманитарна криза.
- Координация и взаимопомощ - активно взаимодействие между всички ангажирани институции и организации.

2. Ранно предупреждение и активиране на спешния план - ефективна система за ранно предупреждение е критична за навременния и адекватен първоначален отговор.

2.1. Механизми за ранно предупреждение:

- Мониторинг на граничните зони - засилен непрекъснат 24/7 мониторинг от Главна дирекция „Гранична полиция“ чрез технически средства (термокамери, дронове, сензори) и засилени човешки патрули. Използване на интегрираната система за наблюдение на държавната граница.
- Обмен на информация с международни партньори - поддържане на постоянна връзка с граничните служби на съседни държави (Турция, Гърция, Сърбия, Северна Македония, Румъния), Frontex, Европол, ОЛАФ за споделяне на информация за нарастващи потоци, маршрути или инциденти.
- Разузнавателни данни - използване на данни от специализираните служби (ДАНС, Военно разузнаване) за прогнозиране на миграционни вълни и анализ на фактори, които биха могли да ги предизвикат.
- Определяне на нива на тревога - разработване на система от нива на тревога (напр. зелено, жълто, оранжево, червено) въз основа на броя на пристигащите и прогнозите. Всяко ниво активира специфични протоколи и фази на плана за действие.

2.2. Активиране на плана за спешен отговор:

- Протокол за уведомяване - ясен протокол за незабавно уведомяване на всички ключови институции (МВР, ДАБ, МЗ, ДАНС, Министерство на отбраната, областни управи) веднага щом се достигне определено ниво на тревога.

- Създаване на Национален оперативен щаб за първоначални действия - непосредствено активиране на кризисен щаб на национално ниво (с представители на всички ключови институции) под ръководството на министър-председателя или вицепремиер, отговарящ за сигурността. На местно ниво – активиране на областните и общински щабове за гражданска защита.
- Предварително разположени екипи и оборудване - разполагане на обучени екипи (Главна дирекция „Гранична полиция“, служители на ДАБ, медици от Спешна помощ, преводачи, психолози, социални работници) и мобилни ресурсни групи (храна, вода, одеяла, медицински консумативи, мобилни санитарни възли) в потенциално засегнати гранични райони.

3. Първоначален прием на границата и спешна логистика - този раздел описва действията непосредствено при преминаването на границата.

3.1. Разгръщане на временни точки за прием (транзитни зони):

- Предварително определени локации - идентифициране и подготовка на няколко локации в близост до граничните пунктове (напр. ГКПП „Капитан Андреево“, ГКПП „Лесово“, Елхово) и в близост до основни миграционни маршрути, които могат бързо да бъдат трансформирани във временни транзитни зони/точки за първоначален прием.
- Бързо изграждане - използване на модулни структури, палатки, санитарни контейнери, мобилни полеви кухни за осигуряване на елементарен подслон, вода, тоалетни, места за първа помощ и подслон за пренощуване. Българската армия може да окаже съдействие с изграждането.
- Осигуряване на електричество и отопление/охлаждане - приоритетно осигуряване на базови комунални услуги, особено при екстремни метеорологични условия.

3.2. Бърза регистрация и идентификация (на границата/в транзитните зони):

- Мобилни екипи за регистрация - изпращане на мобилни екипи от Главна дирекция „Гранична полиция“ и Дирекция „Миграция“ (МВР), оборудвани с

таблети/лаптопи за бързо снемане на основни данни (име, дата на раждане, произход, маршрут, заявено желание за закрила).

- Биометрични данни - незабавно снемане на пръстови отпечатьци и снимки на всички лица над 14 години, с въвеждане в национална (Информационна система на МВР) и европейска база данни (Eurodac). При невъзможност на границата, това да се извърши във временния приемен център.
- Първична проверка за сигурност - бърза проверка на самоличността и първоначална оценка на потенциални рискове за националната сигурност и общественения ред от ДАНС и МВР.
- Идентификация на уязвими групи - обучен персонал (Главна дирекция „Гранична полиция“, ДАБ, социални работници) да провежда бърза оценка за идентифициране на:
  - Непридружени малолетни и непълнолетни - незабавно уведомяване на Агенцията за социално подпомагане и осигуряване на настойник/попечител, както и настаняване в специализирани защитени центрове.
  - Жертви на трафик на хора - идентифициране, осигуряване на безопасност и правна защита, уведомяване на Националната комисия за борба с трафика на хора.
  - Лица с медицински нужди - незабавно осигуряване на достъп до медицински грижи.
  - Бременни жени, хора с увреждания, възрастни хора.
- Разделяне по категории - при необходимост, осигуряване на отделни, безопасни зони за семейства, жени и деца, и мъже.

3.3. Непосредствено осигуряване на основни нужди:

- Храна и вода - незабавно осигуряване на пакетирана храна (напр. енергийни барове, сухи плодове, консерви) и бутилирана питейна вода. При по-дълъг престой – разгръщане на полеви кухни.
- Хигиена - достъп до мобилни тоалетни и санитарни възли. Раздаване на основни хигиенни пакети (сапун, четки и пасти за зъби, дамски превръзки).

- Одеяла/дрехи - осигуряване на одеяла и, при нужда, сухи дрехи, особено при лоши метеорологични условия.

3.4. Първични медицински прегледи и спешна помощ:

- Медицински екипи на границата - разполагане на мобилни медицински екипи от Центровете за спешна медицинска помощ (ЦСМП) и Българския червен кръст (БЧК) в транзитните зони.
- Оценка на състоянието - бърз преглед за видими наранявания, остри заболявания, обезводняване, измръзвания/топлинен удар и други спешни медицински състояния.
- Неотложна помощ и транспортиране - оказване на първа помощ на място и организиране на незабавен транспорт на тежко болни или ранени до най-близката болница или регионална здравна инспекция за по-обстояен преглед.
- Превантивни мерки - информиране за основни хигиенни правила. При висока концентрация на хора и риск от епидемии – възможност за бързи ваксинации (при наличие на ваксини) или профилактика. Уведомяване на РЗИ за потенциални здравни рискове.

4. Транспорт и разпределение до приемни центрове - след първоначалния прием на границата, следва организираното транспортиране до по-големи и оборудвани приемни центрове.

4.1. Организиран транспорт:

- Автобуси - осигуряване на достатъчен брой автобуси (могат да се включат и ведомствени превозни средства на МВР, МО, общини) за превоз на мигрантите от граничните зони до временни или постоянни приемни центрове на ДАБ или други определени локации.
- Сигурност по време на транспорт - присъствие на полицейски или жандармерийски екипи за гарантиране на безопасността на мигрантите и обществото по време на транспорта.

- Информация за дестинацията - уведомяване на мигрантите за мястото, където ще бъдат транспортирани, и целта на преместването, като се използват преводачи.

➤ **4.2. Разпределение към приемни центрове:**

- Централизирана координация - националният оперативен щаб координира разпределението, като отчита текущия капацитет на приемните центрове на ДАБ (напр. Харманли, София, Пъстрогор), както и възможностите за разгръщане на допълнителни временни центрове. Взима се предвид профилът на мигрантите (напр. семейства, непридружени деца, лица с медицински нужди) и регионалните възможности.
- Временни срещу постоянни центрове - първоначално насочване към временни или преливащи центрове с висок капацитет, които могат да осигурят бърз прием, преди да бъдат преместени в постоянни центрове за продължаване на процедурата по убежище. При запълнен капацитет на центровете да бъдат настанявани временно в държавни бази.
- Поддържане на данни - непрекъснато актуализиране на Единната информационна система за миграция (ЕИСМ) с информация за местонахождението на всеки регистриран мигрант.

5. Координация и комуникация в първоначалната фаза - ефективната координация и комуникация са жизненоважни за справяне с извънредна ситуация.

➤ **5.1. Междуведомствена координация се осъществява чрез:**

- Национален оперативен щаб 24/7 - функциониране на оперативен щаб на национално ниво и на местно ниво (в засегнатите области) с дежурни екипи, които осигуряват координация между МВР (всички дирекции), ДАБ, МЗ, МО, ДАНС, Агенцията за социално подпомагане и местните власти.

- Ежедневни брифинги - провеждане на кратки, но редовни оперативни брифинги (ежедневни или дори по няколко пъти на ден при криза) за актуална информация, оценка на ситуацията и вземане на бързи решения.
- Разпределение на задачите - ясно дефиниране на отговорностите и задачите за всеки участник в отговора, включително разпределяне на допълнителни ресурси.

➤ **5.2. Комуникация с обществеността:**

- Единна информационна точка - определяне на единна точка за контакт за медии и общественост, най-вероятно чрез правителствения пресцентър или говорител на кризисния щаб.
- Прозрачна и точна информация - редовно предоставяне на навременна, точна и обективна информация за ситуацията, броя на пристигащите, предприетите мерки и предизвикателствата, за да се предотврати разпространението на слухове, дезинформация и език на омразата.
- Призови за помощ - при необходимост, отправяне на ясни призови към населението за доброволческа помощ (чрез БЧК и други организации) или дарения на основни нужди.

➤ **5.3. Комуникация с мигрантите:**

- Налични преводачи - осигуряване на достатъчен брой квалифицирани преводачи на основните езици (арабски, дари, пущу, урду, кюрдски, английски и др.) на всички ключови пунктове за контакт.
- Основна информация - предоставяне на мигрантите на основна информация за техните права, процедурите за убежище в България, достъпа до услуги и правилата в приемните центрове на разбираем език. Използване на писмени материали и визуални помагала.

➤ **5.4. Сътрудничество с международни, неправителствени организации и местни общини:**

- Бързо активиране на партньорства - незабавно активиране на протоколи за сътрудничество с ключови международни организации като ВКБООН (UNHCR), Международната организация по миграция (МОМ), Българския червен кръст (БЧК), УНИЦЕФ и други хуманитарни организации. Сътрудничество с бизнеси местни общини и съответно с бизнеса.
- Разпределение на задачи - ясно определяне на роли и отговорности между държавните институции и неправителствените организации, за да се избегне дублиране и да се оптимизират ресурсите.

6. Мониторинг и преминаване към следващи фази

➤ 6.1. Непрекъснат мониторинг на ситуацията:

- Статистики в реално време - поддържане на база данни за броя на пристигащите, регистрираните, преместените, броя на уязвимите лица и наличния капацитет в приемните центрове.
- Оценка на нуждите - постоянна оценка на променящите се нужди (храна, вода, медикаменти, капацитет за настаняване, персонал), за да се осигурят адекватни доставки и разпределение.

➤ 6.2. Преминаване към следващи фази:

- Определяне на критерии - разработване на ясни критерии и индикатори за преминаване от фаза на "първоначални действия" към фаза на „управление на потока“ (напр. намаляване на броя на новопристигащите под определен праг, стабилизиране на хуманитарната ситуация).
- Планиране на дългосрочни мерки - оперативният щаб започва паралелно планиране за по-дългосрочни мерки, включително разширяване на постоянния капацитет, оптимизиране на процедурите за закрила, разработване на програми за интеграция и доброволно връщане.

Този план осигурява гъвкава и ефективна рамка за управление на непосредствения отговор при големи миграционни потоци в България, като гарантира, че хуманитарните нужди са посрещнати, а сигурността е поддържана от самото начало. Представеният „План за управление на първоначалните действия при големи миграционни потоци“ осигурява солидна за бърз и координиран отговор в кризисна ситуация. Като сам по себе си планът дава ясен фокус върху първоначалния отговор (24-72 часа), дефинирани цели и принципи, подобрява механизми за ранно предупреждение, структурира първоначалния прием и логистика, детайлизира транспорт и разпределение, осигурява координация и комуникационна стратегия и дава механизъм за мониторинг и преминаване към следващи фази.

IV. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработеният научен труд на тема „Моделиране на управлението при големи миграционни потоци“, се фокусира върху един от най-неотложните и многостранни проблеми на съвременното общество. Както беше подчертано, големите миграционни потоци вече не са изолиран национален феномен, а глобално явление, което създава сложни и преплитащи се предизвикателства. Те обхващат геополитически, социални, икономически и хуманитарни измерения, като директно влияят върху сигурността, стабилността и качеството на живот в засегнатите региони. Неконтролираните миграционни вълни водят до засилваща се несигурност в обществото, ескалиращо социално напрежение, претоварване на социалната инфраструктура и услуги, както и значително увеличаване на рисковете за националната сигурност и обществения ред. Тази комплексна картина налага спешна и систематична нужда от ефективно управленско моделиране.

Основната цел на разработката е да моделира, оцени и аранжира съществуващите сценарии, възможности, мерки и правила, за да се изгради концептуален модел за управление на големите миграционни потоци. За да постигне това, в началната си фаза изследването изяснява същността на феномена „големи миграционни потоци“. Въведена е конкретна и измерима дефиниция, която обвързва „големите миграционни потоци“ с броя на мигрантите, преминаващи границата на месечна база, надхвърляйки капацитета за настаняване в приемателните центрове на България (към момента на изследването - 3225 души).

В отговор на тази теза, дисертацията предлага конкретни инструменти за действие като разработва методика и методическа рамка за моделиране на управлението при големите миграционни потоци. Тази рамка е проектирана за апробиране в реални практически условия, което подчертава нейния приложен характер.

Създаден е концептуален модел за управление при големите миграционни потоци. Този модел представлява интегриран подход, който цели да координира органите и институциите, пряко ангажирани с регулирането, управлението, въздействието, ограничаването и действията по отношение на миграционните процеси.

Подобни разработки може да спомогнат за по-добра координация и ефективно противодействие на негативните последици от неконтролираната миграция, включително засилващата се политическа нестабилност в Близкия изток, която отприщи нов голям миграционен поток.

Ограниченията на изследването, свързани с териториалния обхват (фокусиране върху Република България като „външна граница“ на ЕС) и времевия период (от началото на века до 2050 г.), не затрудниха постигането на поставените цели, а позволиха фокусиран анализ на конкретни аспекти, които са представителни за по-широкия европейски контекст. Позицията на България по един от основните миграционни маршрути я прави идеален казус за изучаване на тези процеси.

В заключение дисертационният труд предлага конкретни, практически приложими решения. Разработеният концептуален модел и методическа рамка са стъпка напред към по-ефективно и превантивно управление на големите миграционни потоци. Това е от огромно значение за гарантиране на сигурността, стабилността и благоденствието както на българското общество, така и на по-широкото европейско семейство.

V. СПРАВКА ЗА ПРИНОСИТЕ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд извежда следните научни и научно-приложими приноси моменти, които имат както теоретичен, така и практико-приложен характер:

1. Изведена е авторска дефиниция на понятието „големи миграционни потоци“, свързано с темата на дисертационния труд и съобразено със специфичната нуждата

на държавите от такава дефиниция. Предложени са дефиниции на ключови термини, като „моделиране на управлението при големи миграционни потоци“, „стратегически решения за управлението на големи миграционни потоци“;

2. Представен и аранжиран е чуждия опит за противодействието и управлението на миграционните потоци, като са изведени на преден план добрите практики на различните страни;
3. Разработване на усъвършенствана и подобрена методика за противодействие на негативните последствия от големите миграционни потоци в България и идеи за усъвършенстване на политиката за борба с нерегламентираната миграция;
4. Разработване на концептуален модел, чрез проучване на подходите за изследване на големите миграционни потоци за гарантирането на сигурността на населението на Европа и страната ни и бързото въвеждане на нови мерки, които досега не са прилагани, за справяне със заплахите. Избран е подходящ подход, основаващ се на моделиране и предоставящ концептуален модел с наблюдаеми променливи, като моделът е модифициран за нуждите на изследването на миграцията. Моделът е приложен с избраните данни и са установени статистическата значимост на предложените хипотези в модела, на тази база са анализирани силата и посоката на влияние на изследваните социално-икономически фактори;
5. Изграждане на стратегическо познание за миграционните вълни, което да способства прилагането на устойчива политика на европейско и национално ниво;
6. Създаване на възможности за квалификация и преквалификация на органите и администрацията, относно действията при наличието на неконтролируеми миграционни заплахи.

VI. ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Andersen, L. E. (2017). The Mole and the Mallet: Islamic State and al-Qaeda idin the “Thirty Years” War’ in the Middle East. *Connections: The Quarterly Journal*, 16(1), 7–24. <https://doi.org/10.11610/connections.16.1.01>

2. ANTONY, S. (2023). From conflict to catastrophe: Russia-Ukraine tensions ripple across. *Bulletin of “Carol I” National Defense University*, 12(3), 60–72.
<https://doi.org/10.53477/2284-9378-23-32>
3. Aytan Merdan HAJIYEVA, & Fakhri HAJIYEV. (2016). Migration Crisis in Europe: Political, Socio-Economic Reasons and Challenges, Ways of Solution. *Journal of Social Sciences*, 5(2), 31–35. <https://doi.org/10.31578/jss.v5i2.111>
4. Borowicz, A. (2017). THE EUROPEAN MIGRATION CRISIS – ECONOMIC AND POLITICAL FACTORS AND CHALLENGES FOR THE FUTURE. *European Integration Studies*, 0(11). <https://doi.org/10.5755/j01.eis.0.11.18958>
5. Bugaichuk, V. V. (2021). Stsenarnoe planirovanie kak kliuchevaia funktsiia gosudarstvennogo upravleniia v usloviakh volatil’nosti i ekonomicheskoi turbulentnosti rynka. *Interactive Science*, 5 (60), 82–85. <https://doi.org/10.21661/r-554149>
6. Dimitrov, D. (2012). Приложение на сценарийното планиране в бизнеса, отбраната и сигурността (Издателски комплекс–УНСС).
7. Fawcett, L. (2023). The Iraq War 20 Years On: Towards a New Regional Architecture. *International Affairs*, 99(2), 567–585. <https://doi.org/10.1093/ia/iiad002>
8. Franc, S., Časni, A. Č., & Barišić, A. (2019). Determinants of Migration Following the EU Enlargement: A Panel Data Analysis. *South East European Journal of Economics and Business*, 14(2), 13–22. <https://doi.org/10.2478/jeb-2019-0010>
9. Glossary on Migration. (2025). извлечено June 8, 2025, от www.onlinelibrary.iihl.org
10. Integration of Migrants into the Labour Market in Europe. (2020). In *Advanced series in management*. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/s1877-6361202125>
11. International Organization for Migration (IOM). (2009). migration climate MIGRATION, CLIMATE CHANGE AND THE ENVIRONMENT COMPENDIUM of IOM’S ACTIVITIES in.
https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/activities/env_degradation/compendium_climate_change.pdf
12. Kelly, M. G. E. (2022). Bleeding Ukraine. *Telos*, 2022(199), 163–170.
<https://doi.org/10.3817/0622199163>

13. Larivé, M.H. (2015). A Crisis for the Ages: The European Union and the migration Crisis. Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series Vol. 15 Special, October 2015.
14. Liedtka, J., Garrett, C., & Winger, J. (2009). Scenario Planning. SSRN Electronic Journal. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1416545>
15. Massey, D. S., & Zenteno, R. M. (1999). The dynamics of mass migration. Proceedings of the National Academy of Sciences, 96(9), 5328–5335.
<https://doi.org/10.1073/pnas.96.9.5328>
16. Matusz, P., Eirini Aivaliotou, & Sylwia Przytuła. (2020). Multiple Faces of the Migration Crisis. Emerald Publishing Limited eBooks. <https://doi.org/10.1108/s1877-636120200000025002>
17. Migrant integration hub. (2025, April 15). Migration and Home Affairs. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migrant-integration/migrant-integration-hub_en
18. Peterson, G. D., Cumming, G. S., & Carpenter, S. R. (2003). Scenario Planning: a Tool for Conservation in an Uncertain World. Conservation Biology, 17(2), 358–366.
<https://doi.org/10.1046/j.1523-1739.2003.01491.x>
19. POLICIES FOR ENCOURAGING THE RETURN OF BULGARIAN MIGRANTS TO BULGARIA. (n.d.). Retrieved April 20, 2024, from
https://www.iki.bas.bg/Journals/EconomicStudies/2018/2018-2/4_Irena-2_f-f.pdf
20. Sahin, Z. (2017, November 30). Ethnicity, Nationalism, and Migration in the Middle East. Oxford Research Encyclopedia of International Studies. Retrieved 10 Jun. 2025, from
<https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-174>.
21. Schoemaker, P. J. H. (1995). Scenario planning: a tool for strategic thinking. Long Range Planning, 28(3), 117. [https://doi.org/10.1016/0024-6301\(95\)91604-0](https://doi.org/10.1016/0024-6301(95)91604-0)
22. Shifting powers: two decades of migration and global turbulence | COMPAS. (2025). Ox.ac.uk. <https://www.compas.ox.ac.uk/article/shifting-powers-two-decades-of-migration-and-global-turbulence>

23. The Bulgarian national plan for the implementation of the EU Pact of migration and asylum - Център за правна помощ в България. (2025, March 18). Център за правна помощ в България. <https://centerforlegalaid.com/en/the-bulgarian-national-plan-for-the-implementation-of-the-eu-pact-of-migration-and-asylum/>
24. The Bulgarian national plan for the implementation of the EU Pact of migration and asylum - Център за правна помощ в България. (2025, March 18). Център за правна помощ в България. <https://centerforlegalaid.com/en/the-bulgarian-national-plan-for-the-implementation-of-the-eu-pact-of-migration-and-asylum>
25. Triandafyllidou, A., Ghio, D., Veronis, L., & Mcleman, R. (2023). The Working Paper Series is produced jointly by the Toronto Metropolitan Centre for Immigration and Settlement (TMCIS) and the CERC in Migration and Integration www.torontomu.ca/centre-for-immigration-and-settlement www.torontomu.ca/cerc-migration Complex Migration Flows and Multiple Drivers: What Do We Know? <https://www.torontomu.ca/content/dam/centre-for-immigration-and-settlement/tmcis/publications/workingpapers/2023-05-WP-Triandafyllidou-Ghio-Veronis-McLeman.pdf>
26. UNHCR. (2010). The 1951 Refugee Convention and 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees | UNHCR. UNHCR. <https://www.unhcr.org/media/1951-refugee-convention-and-1967-protocol-relating-status-refugees>
27. Wayback Machine. (n.d.). Web.archive.org. <https://web.archive.org/web/20130602155933/http://www.unhcr.org/461f7cb92.pdf>
28. Научи | При хората - Миграцията - Free.bg. (2025). извлечено June 8, 2025, от <http://migracia.free.bg/people.html>
29. Никитинс, И., Чернова, В. А., & Чернов, А. В. (2024). Методологически хаос сценарного планирования. Вестник ВГУ. Серия: Экономика и управление, 3, 124–138. <https://doi.org/10.17308/econ.2024.3/12285>
30. (2024). هدي شلتوت. The 2015 Mediterranean Migration Crisis and European Human Rights Values: Security Comes Before R2P. , 25(24), 432–448. <https://doi.org/10.21608/jocu.2024.295959.1341>

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

Department National and Regional Security

**MANAGEMENT MODELING
IN LARGE MIGRATION FLOWS**

ABSTRACT OF DISSERTATION THESIS FOR AWARDING THE
EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC DEGREE OF "DOCTOR" in the scientific
specialty "Economics and Management" (Economics of Defense and Security),
professional field 3.8. Economics

Author: Tsvetomira Todorova Penkova
Department: National and Regional Security

Scientific advisor: Prof. Dr. Dimitar Panayotov Dimitrov
Department: National and Regional Security

Sofia, 2025

The dissertation work has been discussed and directed for defense by the Department of National and Regional security " at University of National and World Economy – Sofia .

The author on the dissertation work is a doctoral student on independent preparation at the same department. The research and developments presented in the dissertation were carried out at the University of National and World Economy - Sofia .

The dissertation work is of volume from 188 standard pages and contains: a list of abbreviations used, a glossary of terms, a list of tables, a list of figures, an introduction, an exposition in three chapters, a conclusion, a list of contributions, a list of used literature and appendices.

The public protection on the dissertation labor will is consists of on 09 .0 9 .2025 from 1 4 .00 p.m. in the hall "Scientific Councils" of the UNWE - Sofia , open meeting on The scientific jury , appointed with order on The Rector of the UNWE.

The materials by the protection are on location on interested parties persons in the Science Directorate of the UNWE - Sofia and internet the page on The University (www.unwe.bg)

I. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE DISSERTATION

Topic relevance

Large migration flows create a number of problems and crises and are an important element in countering the threats arising from the movement of different groups of people, *which creates an urgent need to model their management* . Migration crises are phenomena that are beyond the capabilities of a single country and the issues that arise in relation to them concern entire geographical regions. Rapidly changing geopolitical, social and demographic indicators cause the need to change the regulatory regulations of different countries. According to the latest UN forecasts, the world population is expected to reach about 9.7 billion people in 2050. Uneven population distribution and new conflicts are the main reasons for the creation of large migration flows. In Bulgaria alone, there are over 40 institutions and over 35 relevant legal instruments that relate to migrants. And despite all the committed institutions and regulatory documents, only 3 years ago /in 2022/ we witnessed that our state is experiencing difficulties in organizing the reception of migrants from Ukraine, despite the experience after the increased migration pressure after 2011 /with a peak in 2015 - 2016/. Modeling the management of large migration flows will regulate the negative impact of:

- ✓ Growing insecurity in society and all the accompanying criminal activities and processes;
- ✓ Increasing tension among society due to migrants;
- ✓ Stress on social infrastructure and services;
- ✓ Increasing risks to security and public order, etc.

The other serious argument that emphasizes the relevance of the study is the political instability in the Middle East, which has been increasing again in recent years . This has unleashed a new large migration flow, the impact of which will still have an impact on our country and the European economic family. Determining the problems in modeling the management of large migration flows and migration threats requires the creation of uniform rules and measures for action for all interested parties.

II. VOLUME AND STRUCTURE OF THE DISSERTATION

The dissertation work is of volume from 188 standard pages and contains: a list of abbreviations used, a glossary of terms, a list of tables, a list of figures, an introduction, an exposition in three chapters, a conclusion, a list of contributions, a list of used literature and appendices. The bibliography consists of 94 literary sources.

The dissertation is structured in the following sequence:

ABBREVIATIONS

GLOSSARY

LIST OF TABLES

LIST OF FIGURES

INTRODUCTION

**CHAPTER ONE. PROBLEM ANALYSIS, OVERVIEW AND ESSENCE OF
LARGE MIGRATION FLOWS**

1.1. Nature of large migration flows and processes

1.2. Retrospective analysis of the emergence of large migration flows

1.3. Problem analysis in the management of large migration flows and processes

**CHAPTER TWO. THEORETICAL-METHODOLOGICAL ASPECTS AND
DEVELOPMENT SCENARIOS IN THE MANAGEMENT OF LARGE MIGRATION
FLOWS**

**2.1. Strategies, national policies, institutions and regulatory frameworks regulating
large migration flows**

**2.2. Methodology and methodological framework in the management of large
migration flows**

**2.3. Methodological tools for scenario planning in the management of large migration
flows**

CHAPTER THREE. CONCEPTUAL MODEL FOR THE MANAGEMENT OF LARGE MIGRATION FLOWS

3.1. Concept and integration of modeling to improve management of large migration flows

3.2. Evaluation of theoretical and applied modeling of the management of large migration flows

3.3. Testing and usefulness of modeling for the management of large migration flows

CONCLUSION

CONTRIBUTIONS

LITERARY SOURCES

APPLICATIONS

III. CONTENT AND RESULTS OF THE RESEARCH

INTRODUCTION

Global geopolitical, economic and social processes have created and are leading to changes in the migration flows of different social strata in our society, which makes them very dynamic and specific in their nature and characteristics. More than ever and depending on a number of threats, people proactively decide where to live, where to study, where to work and what religion to profess. This is a necessity in itself or as a result of the deteriorating political and economic situation in the region of traditional settlement of different ethnic groups. Until now, humanity has not faced new threats, new problems of humanitarian, economic, health and political processes, which will change and intensify in the future, as a result of migration and its accompanying processes.

At the beginning of the millennium, the population grew very slowly, controlled by disease, military conflicts, climatic fluctuations, and other social factors, but over the past few centuries our numbers have increased sharply, due to continued improvements in nutrition, medicine, and technology. The expected difficulties in maintaining the human population inevitably lead to the

emergence of migration flows and migration conflicts in securing the goods necessary for existence. While poverty and environmental degradation are closely linked, it is unsustainable patterns of consumption and production, especially in developing countries, that will be subject to investigation and improvement.

The threats posed by the creation of migration waves and their characterization as *large migration flows* require the introduction and control of *a set of models, strategic processes and management*, which is already aimed at taking measures in developed countries, while monitoring the levels of resistance and consumption, as they are the subject of constant monitoring, development and reflection.

Research problem

The main concerns are that uncontrolled population growth will ultimately cause an economic, social, humanitarian and environmental catastrophe, which requires urgent and large-scale management measures, modeling and scenario management. Modeling of large migration flows and processes, as well as the resulting migration crises, allows for the determination of strategic perspectives for action and counteraction to the threats arising from them. There is an urgent need to guarantee the security of the population of Europe and our country and the rapid introduction of new measures that have not been applied so far to deal with the threats. In order to determine the specificity and applicability of the model for managing large migration flows and the emerging need for the introduction of good practices for the security of states, the following research problem can be posed: *Urgent need for modeling, determining, arranging the perspectives and problems facing the management of large migration flows affecting the territory of our country and the European Union. Substantiation of the relationship between the indicators concerning the weakening security of the regions, as well as the lack of a single common strategy for the strategic management of large migration flows.*

Other modeling problems in managing large migration flows and the crises they trigger are:

- ✓ The need to formulate and assess strategic perspectives for increasing the security of the regions and making decisions in this direction, when managing large migration flows;

- ✓ The financial needs of all structures involved in the management of and in the event of large migration flows and the threat that is capable of destroying measures if not contained in time;
- ✓ The lack of special treatment by the authorities and law enforcement authorities towards crimes related to violations of the rules and measures regulating large migration flows;
- ✓ The lack of priority measures and adequate strategies to address the problems caused by large migration flows and the subsequent threats.

Object, Subject and Research Methods

Modeling the management of large migration flows requires the assessment and consideration of the circumstances that triggered these processes and aims to create a set of measures and scenarios to counter threats. The research is aimed at studying and managing the key factors and driving forces of large migration waves. Modeling the management creates scenarios for predicting the development and threats in a long-term time horizon with a view to formulating adequate strategies and making prospective decisions in regulating the large migration wave.

The object of the research, which the dissertation is aimed at, is the large migration flows. Due to the lack of a clear formulation for "large migration flows" in the dissertation, it is introduced that it is understood as the number of migrants crossing the border on a monthly basis more than the accommodation possibilities in the reception centers. / *According to official data from the State Agency for Refugees under the Council of Ministers in Bulgaria, the places are 3225 people* /.

The subject of the study is the modeling of management in large migration flows. In the context of the dissertation, management modeling is understood as all actions, scientific approaches and methods that will help manage the entry of large migration flows into the country. As well as actions and scenarios for dealing with the threats arising from the lack of their management. This direction of development of the study will also help coordinate the bodies and institutions that have a direct influence on the regulation, management, impact, limitation and actions on large migration flows.

The following methods were used: comparative method, scenario planning, network analysis, process analysis, documentary analysis, etc., which are adequate and successfully applicable for determining uniform rules for modeling management of large migration flows.

Purpose and objectives of the dissertation

The definition of the topic provokes the highlighting of both the scientific and practical needs for studying the issue. The significance of the scientific problem is rooted in the need for modeling management of large migration flows in order to make decisions oriented to the future period. The uncertainty of the possible fulfillment of predicted events and the delineation of the boundaries of this uncertainty are associated with the preparation and assessment of the threats from large migration. The study and analysis in the development is followed by the setting of goals and objectives in the dissertation work.

The goal set in the dissertation is to model, evaluate and arrange scenarios, opportunities, measures and rules and to *create a conceptual model. in managing large migration flows.*

To achieve the goal of the dissertation, the following main research tasks have been set:

- ✓ to clarify the essence of the phenomenon of large migration flows and the reasons for its existence and to identify and arrange the reasons for the emergence of large migration flows;
- ✓ assessment of the situation in the country and revealing the problems created by large migration flows;
- ✓ the development of a methodology and methodological framework for modeling the management of large migration flows , which will be tested in real practical conditions;
- ✓ the development of a conceptual model for managing large migration flows.

The implementation of the tasks set in the dissertation is associated with the achievement of the research goals. The ability to move from theoretical knowledge to practical use and scientific novelty is *the main task of the dissertation* . The study analyzes the possibilities for action of the authorities and institutions in the strategic management of large migration flows.

Research thesis

The dissertation defends the thesis that the modeling of management of large migration flows should be carried out according to previously defined , scheduled and arranged uniform measures, scenarios and rules, derived into an independent methodology for actions in the

regulation of large migration, taking into account its uniqueness, and this, in turn, will lead to dealing with its negative consequences.

Study limitations

The restrictions imposed are related to the territorial scope and number of large migration flows. A restriction on time and period is also proposed, related to migration processes from the beginning of the century to 2050. The study is based on the state territories of the Republic of Bulgaria . The territory of our state is extremely suitable to set an example for the entire European Union and all interested countries. The acceptance of our country as an "external border" for the Union makes it extremely suitable for imposing restrictions regarding the scope of the study. Bulgaria is located on one of the routes along which large migration flows pass.

Users of the research results

Users of the results of the dissertation work may be students in the field of security and defense, law and international relations, professionals in the field of national and international security, state administration, as well as all interested parties on the topic. Also among the possible users of this work are the Ministry of Interior (MIA), Ministry of Foreign Affairs (MFA), Ministry of Labor and Social Policy (MLSP), Ministry of Education and Science (MES), National Center for Information and Documentation, Ministry of Justice (MOJ), Directorate "Bulgarian Citizenship", State Agency "National Security" (SANS), State Agency for Refugees under the Council of Ministers (DAB), State Agency for Bulgarians Abroad (DABCH), National Commission for Combating Trafficking in Human Beings under the Council of Ministers, National Statistical Institute (NSI), Ministry of Defense and Ministry of Economy of the Republic of Bulgaria, etc.

CHAPTER ONE. PROBLEM ANALYSIS, OVERVIEW AND ESSENCE OF LARGE MIGRATION FLOWS

1.1. Nature of large migration flows and processes

If migration is a process of movement across international borders or within countries and encompasses all types of movement of people, regardless of the reasons for it, then the term “migrant” is more difficult to define. According to the European Migration Committee, the term “migrants” is used, depending on the context, for emigrants, returning migrants, immigrants, refugees, displaced people and people of immigrant origin, and/or members of ethnic minorities that have been created through immigration.¹

At the international level, there is no universally accepted definition of “migrant.” For the purposes of this study, we will use the term coined by the International Organization for Migration (IOM).

“Migrant” is a general term, not defined under international law, reflecting the common understanding of a person who moves from his or her place of habitual residence, whether within a country or across an international border, temporarily or permanently, and for various reasons. The term includes a number of well-defined legal categories of persons, such as migrant workers; persons whose specific types of movement are legally defined, such as smuggled migrants; and those whose status or mode of movement is not explicitly defined under international law, such as international students.²

When we talk about forced migration, we cannot help but mention the term “refugee”. In Article 1 of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees, which is the main legal instrument underlying the work of the UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), the official definition of a refugee is “a person who has a well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, and is outside the country of his nationality and is unable or, owing to such fear, is unwilling to avail himself of the protection of that country; or who, not having a state and being outside the country of his former habitual residence as a result of such events, is unable or, owing to such fear, is unwilling to return to it.”³

---

¹ Learn | At people - Migration - Free.bg. (2025). retrieved June 8, 2025, from <http://migracia.free.bg/people.html>

²Glossary on Migration. (2025). retrieved June 8, 2025, from www.onlinelibrary.iihl.org

³UNHCR. (2010). The 1951 Refugee Convention and 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees UNHCR. UNHCR. <https://www.unhcr.org/media/1951-refugee-convention-and-1967-protocol-relating-status-refugees>

The move on the study on migration from the examination on the individual migrant to the analysis on the aggregates migratory streams notes main change on the paradigm in disciplines on social sciences . The change is owes on several factors , including the growing complexity on global models on migration , emergence on new techniques for analysis on data and the growing awareness on interconnectedness between the individual experience and macrosocial structures . The earlier research on migration , especially until the 21st century , were strongly directed to separate aspects . Theories for push and pull and others similar treat migration as result from rational solutions on separate people who weigh the aspects of " pressing " in the sender country (e.g. poverty and conflict) against the aspects of " download " in the host country (e.g. economic) opportunities and political stability). Therefore personal motivations , adaptation to the new one environment and the effects from migration on identity and well-being . Research in the field on psychology , sociology and anthropology is direct to the stories on life , processes on assimilation and integration , the transnational ones connections on personally level and difficulties on the individual migrant .

In the beginning of the 21st century and the deepening on the processes on globalization migration acquired incomparable scale and complexity . Growth on communication technology , the easier transport and the expanding is inequality between the regions encouraged diversification on migration routes , appearance on new forms on migrants as climatic migrants and the construction on complex transnational connections . This changed reality requires new type analysis , which exceeds personal level .

The change direct attention to the study on the general migratory trends and what them influences on high and medium level .

Progress in large data and statistics software and computing modeling allow easy analysis on migration stream on wide level . Census , administrative registers , surveys on households and even data from mobile phones or social networks is use for tracking on trends , identification on the corridors and doing on forecasts for future movements .

Despite that attention is displaces to the streams , this by none way no means that the individual is ignores . In fact modern research is they try yes combine as both macro and micro the levels , for yes see how macrostructures influence on solution making on micro level and how the actions on the individual can affect or support the bigger ones migratory systems .

Modern research on large migration flows reveals a complex phenomenon characterized by multiple interconnected drivers operating at macro, meso, and micro levels.

These flows arise from the interaction of social, economic, political, demographic and environmental factors, creating self-sustaining systems that exist and evolve over time.⁴

The formation of large migration flows follows predictable patterns influenced by historical connections, network effects and structural conditions in both regions of origin and destination, while their persistence stems from processes of cumulative causality that make migration increasingly likely once it is established.

The theoretical understanding of migration flows has evolved from simple linear models to encompass what researchers call “migration systems.”⁵ These systems encompass countries of origin, transit, and destination in their diverse roles, examining multidirectional movements, including onward migration and return migration. ⁶ This systems approach recognizes that migration flows operate within established corridors that connect specific regions over extended periods, creating predictable patterns of human mobility.

Recent research emphasizes that migration flows should be understood as an integral part of broader processes of societal transformation, rather than as crises or exceptions to normal patterns. This perspective shifts the analysis from considering migration as an isolated phenomenon to understanding it as a fundamental aspect of global social and economic development. The complexity of these flows requires analytical frameworks that can accommodate

---

⁴Massey, DS, & Zenteno , RM (1999). The dynamics of mass migration. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 96(9), 5328–5335. <https://doi.org/10.1073/pnas.96.9.5328>

⁵ Triandafyllidou , A., Ghio , D., Veronis , L., & Mcleman , R. (2023). The Working Paper Series is produced jointly by the Toronto Metropolitan Center for Immigration and Settlement (TMCIS) and the CERC in Migration and Integration www.torontomu.ca/centre-for-immigration-and-settlement www.torontomu.ca/cerc-migration Complex Migration Flows and Multiple Drivers: What Do We Know? <https://www.torontomu.ca/content/dam/centre-for-immigration-and-settlement/tmcis/publications/workingpapers/2023-05-WP-Triandafyllidou-Ghio-Veronis-McLeman.pdf>

⁶ Triandafyllidou , A., Ghio , D., Veronis , L., & Mcleman , R. (2023). The Working Paper Series is produced jointly by the Toronto Metropolitan Center for Immigration and Settlement (TMCIS) and the CERC in Migration and Integration www.torontomu.ca/centre-for-immigration-and-settlement www.torontomu.ca/cerc-migration Complex Migration Flows and Multiple Drivers: What Do We Know? <https://www.torontomu.ca/content/dam/centre-for-immigration-and-settlement/tmcis/publications/workingpapers/2023-05-WP-Triandafyllidou-Ghio-Veronis-McLeman.pdf>

multiple types of migrants, including both voluntary migrants and asylum seekers, within unified theoretical models.⁷

But despite all the studies and research that have been done on the topic of migration flows, there is no definition of large migration flows. This dissertation proposes **an original definition of the concept of "large migration flow"**, namely **the number of migrants crossing the state border of a country on a monthly basis, which are more than the accommodation opportunities in the reception centers in the respective country**. In this way, existing theoretical statements and empirical observations are built on. This new definition aims to more fully capture the complexity and scale of contemporary migration phenomena, distinguishing itself from the more general or more specific interpretations available in the scientific literature. The proposed definition integrates quantitative characteristics that are essential for the identification and analysis of such flows. In this way, the dissertation seeks to provide a precise and operationalizable tool for future research in the field of migration.

Adhering to the limitations set in the scientific work, we will clarify that for Bulgaria, according to data from AIDA Country Report him/her Bulgaria – 2023 Update (published April 2024 and reflecting data from 2023) and Asylum Information Database (AIDA) | European Council him/her Refugees and Exiles (data as of the end of 2024) - by the end of 2024, the national accommodation capacity decreases to 3225 places in all SAR reception centers, namely:

- Registration and Reception Center, Sofia (Military Rampa District)
- Registration and Reception Center, Banya village (Nova Zagora municipality)
- Registration and Reception Center - Harmanli
- Transit center, village of Pastrogor (Svilengrad municipality)

---

⁷ Triandafyllidou, A., Ghio, D., Veronis, L., & McLeman, R. (2023). The Working Paper Series is produced jointly by the Toronto Metropolitan Center for Immigration and Settlement (TMCIS) and the CERC in Migration and Integration www.torontomu.ca/centre-for-immigration-and-settlement www.torontomu.ca/cerc-migration Complex Migration Flows and Multiple Drivers: What Do We Know? <https://www.torontomu.ca/content/dam/centre-for-immigration-and-settlement/tmcis/publications/workingpapers/2023-05-WP-Triandafyllidou-Ghio-Veronis-McLeman.pdf>

It should be noted that in recent years there has been a trend towards a decrease in declared and actual capacity, partly due to the inability to maintain and repair all premises.

Future research on large migration flows must continue to develop comprehensive frameworks capable of capturing the complexity of the phenomena with noted practical insights for policy. The challenge is in balancing theoretical formation with empirical application so that understanding can contribute scientifically to the implementation of more effective and humane approaches to migration management in an era of increasing global mobility.

1.2. Retrospective analysis of the emergence of large migration flows

Based on the limitations of the research period in the dissertation, the retrospective analysis of the major migration flows that occurred in the 21st century is extremely valuable in presenting the course of the great migration of people. Migration, as a fundamental aspect of human society, has been and continues to be a driving force in shaping cultures, economies and political systems around the world. In the 21st century, however, the scale, complexity and dynamics of migration flows have reached unprecedented levels, posing new challenges and requiring in-depth scientific analysis.

Given the enormous complexity and multidimensionality of the migration phenomenon, as well as the limitations of a single scholarly study in terms of scope and depth, this analysis will focus primarily on the most significant and impactful migration flows that have had a significant impact on global and regional demographic, social and political landscapes. This focused retrospective will allow for an in-depth examination of the catalysts, dynamics and main destinations of these flows, without diluting the focus on smaller or localized migration movements. The aim is to identify recurring patterns, shed light on the root causes of mass displacements and trace how different events – from the enlargement of the European Union and the wars in the Middle East to the European migration crisis of 2015 and the conflict in Ukraine – have shaped the contemporary migration landscape. The ultimate outcome of this retrospective analysis is to provide a clearer understanding of the driving forces of large-scale migration in the 21st century, laying the foundations for future research and for developing more sustainable and humane approaches to managing human mobility in the future.

➤ *Migration after the end of the Cold War and EU enlargement (2000s)*

The collapse of the Eastern Bloc and the subsequent enlargement of the European Union in the 2000s fundamentally changed migration patterns across Europe. The accession of the “A8” countries (Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Slovakia, Slovenia) to the EU in 2004, followed by Bulgaria and Romania in 2007, enabled millions of Central and Eastern Europeans to move freely to Western Europe in search of better economic opportunities. Economic factors, such as GDP per capita and youth unemployment rates in the receiving countries, strongly influenced migration patterns.⁸The driving force behind these flows was the large economic gap between the new and old EU member states. Western European countries, especially the United Kingdom, Ireland and Sweden (which immediately opened their labour markets), saw significant inflows.

➤ *The Iraq War and the conflicts in the Middle East (from 2003 onwards)*

The invasion and subsequent instability in the Middle East triggered one of the largest forced migration crises in recent history. The 2003 Iraq War had profound and lasting consequences for the Middle East, reshaping regional dynamics and international relations.⁹The invasion and subsequent instability in the Middle East triggered one of the largest forced migration crises in recent history. The main causes were armed conflict, sectarian violence, the collapse of state institutions, and the rise of extremist groups, especially after the fall of Saddam Hussein.¹⁰ It has contributed to the emergence of non-state actors, including radical Islamist groups such as ISIS and Al-Qaeda.¹¹

These developments intertwined with subsequent events such as the Arab Spring, creating a complex and unstable regional landscape.¹²By 2007, about four million Iraqis had been

---

⁸ Franc, S., Časni, A. Č., & Barišić, A. (2019). Determinants of Migration Following the EU Enlargement: A Panel Data Analysis. *South East European Journal of Economics and Business*, 14 (2), 13–22. <https://doi.org/10.2478/jeb-2019-0010>

⁹ Fawcett, L. (2023). The Iraq War 20 Years On: Towards a New Regional Architecture. *International Affairs*, 99 (2), 567–585. <https://doi.org/10.1093/ia/iiaad002>

¹⁰ Sahin, Z. (2017, November 30). Ethnicity, Nationalism, and Migration in the Middle East. Oxford Research Encyclopedia of International Studies. Retrieved 10 Jun. 2025, from <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-174>.

¹¹ Andersen, LE (2017). The Mole and the Mallet: Islamic State and al-Qaeda in the "Thirty Years" War' in the Middle East. *Connections: The Quarterly Journal*, 16 (1), 7–24. <https://doi.org/10.11610/connections.16.1.01>

¹² Fawcett, L. (2023). The Iraq War 20 Years On: Towards a New Regional Architecture. *International Affairs*, 99 (2), 567–585. <https://doi.org/10.1093/ia/iiaad002>

displaced: about 1.9 million were internally displaced within Iraq, and two million sought refuge in neighboring countries such as Syria, Jordan, Iran, and Turkey.¹³ The majority of Iraqi refugees settled in urban areas rather than camps, often facing precarious legal and economic conditions. The conflict also caused a significant "brain drain," with much of Iraq's middle class fleeing systematic persecution.

The wider Middle East region has witnessed repeated waves of migration and displacement due to ongoing conflicts, including the Syrian civil war (since 2011), which by the mid-2010s had produced over five million refugees, mostly sheltered in Turkey, Lebanon and Jordan. These crises have put enormous pressure on neighbouring countries and contributed to secondary migration flows to Europe.

➤ *The migration crisis in Europe (2015)*

The European migration crisis of 2015 was triggered by a combination of factors: protracted conflicts in Syria, Iraq and Afghanistan, political repression in Eritrea and deteriorating humanitarian conditions in refugee-hosting countries in the Middle East and North Africa. The immediate catalyst was the escalation of the Syrian civil war and the collapse of border controls on key migration routes. The situation raised concerns about the balance between security and human rights¹⁴ and had significant socio-economic impacts on European countries.¹⁵¹⁶

In 2015 alone, over a million people crossed into Europe, with the majority arriving by sea in Greece and Italy. Germany, Sweden and Austria became the main destinations, with Germany receiving over 890,000 asylum applications that year.¹⁷ This surge has challenged EU policies, particularly the Dublin Regulation, and sparked debates about the distribution of responsibility

---

¹³ *Wayback Machine* . (n.d.). Web.archive.org.

<https://web.archive.org/web/20130602155933/http://www.unhcr.org/461f7cb92.pdf>

¹⁴ Hudi Shallot . (2024). The 2015 Mediterranean Migration Crisis and European Human Rights Values: Security Comes Before R2 P. , 25 (24), 432–448. <https://doi.org/10.21608/jocu.2024.295959.1341>

¹⁵ Aytan Merdan HAJIYEVA, & Fakhri HAJIYEV. (2016). Migration Crisis in Europe: Political, Socio-Economic Reasons and Challenges, Ways of Solution. *Journal of Social Sciences* , 5 (2), 31–35. <https://doi.org/10.31578/jss.v5i2.111>

¹⁶ Borowicz , A. (2017). THE EUROPEAN MIGRATION CRISIS – ECONOMIC AND POLITICAL FACTORS AND CHALLENGES FOR THE FUTURE. *European Integration Studies* , 0 (11). <https://doi.org/10.5755/j01.eis.0.11.18958>

¹⁷ *Shifting powers: two decades of migration and global turbulence | COMPASS* . (2025). Ox.ac.uk. <https://www.compas.ox.ac.uk/article/shifting-powers-two-decades-of-migration-and-global-turbulence>

between member states¹⁸. The crisis has exposed deep divisions within the EU over responsibility-sharing and border management, leading to the reintroduction of border controls in the Schengen area and the negotiation of the EU-Turkey deal in 2016. The crisis has exposed divisions within the EU, with some countries, such as Poland and Hungary, expressing anti-migrant sentiment.¹⁹

The reasons for this mass movement included both “push” factors – war, persecution, lack of future prospects in refugee camps – and “pull” factors such as perceived safety, economic opportunity and family reunification in Europe. It was also important to address the role of smuggling networks and the dangers faced by migrants, with thousands dying in the Mediterranean. The crisis highlighted the need for long-term strategies to manage migration flows and integrate migrants into the labour market.²⁰ It also sparked discussions about reforming EU institutions and policies to address future migration challenges.²²

➤ *The conflict in Ukraine (since 2014 and especially since 2022)*

Russia's annexation of Crimea in 2014 and the outbreak of conflict in eastern Ukraine led to significant internal displacement and refugee flows. The crisis was triggered by Ukraine's aspirations to join NATO and the EU, which provoked aggressive actions by Russia.²³ However, the full-scale Russian invasion of Ukraine in February 2022 triggered the largest refugee crisis in Europe since World War II. The conflict in Ukraine, which began in 2014 and escalated into full-scale war in 2022, has its roots in complex geopolitical dynamics^{24,25}.

---

¹⁸ Matusz, P., Eirini Aivaliotou , & Sylwia Przytuła . (2020). Multiple Faces of the Migration Crisis. *Emerald Publishing Limited EBooks* . <https://doi.org/10.1108/s1877-636120200000025002>

¹⁹ Matusz, P., Eirini Aivaliotou , & Sylwia Przytuła . (2020). Multiple Faces of the Migration Crisis. *Emerald Publishing Limited EBooks* . <https://doi.org/10.1108/s1877-636120200000025002>

²⁰ Integration of Migrants into the Labor Market in Europe. (2020). In *Advanced series in management* . Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/s1877-6361202125>

²¹ Borowicz , A. (2017). THE EUROPEAN MIGRATION CRISIS – ECONOMIC AND POLITICAL FACTORS AND CHALLENGES FOR THE FUTURE. *European Integration Studies* , 0 (11). <https://doi.org/10.5755/j01.eis.0.11.18958>

²² Larivé , MH (2015). A Crisis for the Ages: The European Union and the Migration Crisis. Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series Vol. 15 Special, October 2015.

²³ ANTONY, S. (2023). From conflict to catastrophe: Russia-Ukraine tensions ripple across. *Bulletin of “Carol I” National Defense University* , 12 (3), 60–72. <https://doi.org/10.53477/2284-9378-23-32>

²⁴ ANTONY, S. (2023). From conflict to catastrophe: Russia-Ukraine tensions ripple across. *Bulletin of “Carol I” National Defense University* , 12 (3), 60–72. <https://doi.org/10.53477/2284-9378-23-32>

²⁵ Kelly, M. G. E. (2022). Bleeding Ukraine. *Telos* , 2022 (199), 163–170. <https://doi.org/10.3817/0622199163>

By mid-2023, over eight million Ukrainians had registered for temporary protection or similar national schemes across Europe (with Poland accepting the largest number, followed by Germany and the Czech Republic).²⁶

While conflict and economic disparities have long been major drivers of migration, the 21st century has seen growing recognition of climate change as a significant driver of displacement. Climate-driven migration is often intertwined with other vulnerabilities, such as poverty and weak governance.

Although precise figures are difficult to establish due to the complex interplay of factors, estimates suggest that by the 2020s, climate-related disasters had displaced an average of 20–25 million people per year worldwide. ²⁷Most climate migrants remain within their own countries, but some move across borders, particularly when combined with conflict or economic hardship.

Adhering to the limitations of the scientific study, Figure 8 of the dissertation shows – Trend of forcibly displaced persons who entered Bulgaria by 2024 – shows UNHCR data with the change in the number of persons who entered Bulgaria from 2000 to 2024.

---

²⁶ *Shifting powers: two decades of migration and global turbulence* | COMPASS . (2025). Ox.ac.uk. <https://www.compas.ox.ac.uk/article/shifting-powers-two-decades-of-migration-and-global-turbulence>

²⁷ International Organization for Migration (IOM). (2009). *migration climate MIGRATION, CLIMATE CHANGE AND THE ENVIRONMENT COMPENDIUM of IOM'S ACTIVITIES* in . https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/activities/env_degradation/compendium_climate_change.pdf

1.3. Problem analysis in the management of large migration flows and processes

In recent decades, the world has witnessed an unprecedented increase in the number of people who are forced or choose to move from their places of origin. This trend is destined not only to persist but also to intensify by mid-century, as the world grapples with rising geopolitical tensions, climate change, widening economic disparities and demographic shifts. Managing these large-scale migration flows and processes poses an increasing and multifaceted challenge for governments, international organizations, civil society and individual communities around the world. From urgent humanitarian disasters and basic needs to creating long-term economic and social change in the host community, the consequences of the phenomenon are wide-ranging and require comprehensive, multi-level and long-term responses.

The problem analysis of managing large migration flows and processes focuses on future trends and potential challenges that will arise by 2050. The paper examines the main factors contributing to mass migration, examining “push” factors, which include conflict, poverty and climate change, and “pull” factors, related to the availability of economic opportunities and better living conditions. The analysis includes statistical data and projections designed to outline the scale of upcoming migration movements. Key indicators have also been identified that would allow states and international organizations to develop proactive, rather than just reactive, management strategies.

As a country on the external border of the European Union, Bulgaria faces unique challenges related to both transit and potential reception functions. A review of existing national migration management policies and practices, our “experience” from large migration flows in 2015/2016 and 2022 and future migration trends outline **the need to develop a conceptual model for managing large migration flows**. Developing a methodology for managing large migration flows using modeling of the management of large migration flows will allow us not only to identify the problems, but also to propose a framework for more effective, sustainable and humane management of migration processes in the context of future global changes by 2050 .

There is currently no established methodology specifically addressing the management of large migration flows in Bulgaria. Given Bulgaria’s geographical location as a gateway to the European Union and its experience with migratory pressures, this represents a significant gap.

The retrospective analysis shows that the migration of people is a constant process, but large migration flows are processes that are not of constant intensity. They occur in a short period of time, in most cases over a period of several months and occur every few years. Regardless of the reason for the occurrence of the flows, as well as the country of origin of the migrants, we cannot speak of a periodic process, but of an extreme phenomenon. This creates a problem in the management of large migration flows in the presence of such a situation.

The development and implementation of a comprehensive methodology for managing large migration flows in Bulgaria is of utmost importance and represents a strategic necessity that will bring multiple benefits to the country. First of all, such a standardized framework is key to reducing the financial costs associated with crisis and often improvised management. When there is no clear methodology, decisions are made in the process of having a large migration flow, which leads to inefficient allocation of resources, duplication of efforts, purchase of unnecessary equipment or services and missed benefits from more optimized processes. An established methodology will allow for precise budgeting, forecasting of needs and rational use of public funds, minimizing financial losses in large-scale migration waves.

In addition to financial efficiency, the presence of a detailed methodology will ensure operational continuity and sustainability in the event of changes in employees in key institutions. In a dynamic administrative environment, where managers and experts are often replaced, the lack of written procedures and manuals leads to a loss of institutional memory and the need to repeat mistakes with each new crisis. With an implemented methodology, employees at all levels will have clear instructions and algorithms for action, regardless of their individual experience, ensuring a quick, adequate and coordinated response. This will increase the overall efficiency of the state administration and reduce the reaction time when new migration challenges arise.

Last but not least, the introduction of such a methodology will significantly contribute to reducing negative public opinion towards institutions and the general state policy regarding migration. Chaos, lack of information and perceived incompetence in managing crisis situations, as was observed in previous migration waves, fuel mistrust and xenophobia among the population. A transparent and effective methodology that demonstrates the state's ability to control and manage processes will restore trust, reduce speculation and contribute to a calmer and more informed public discussion.

Furthermore, the methodology will include clear mechanisms to protect the rights of migrants and ensure security at the same time. It will detail procedures for registration, provision of humanitarian assistance, access to legal protection and prevention of human trafficking, ensuring compliance with international law and humanitarian principles. At the same time, it will outline strict security screening and identification protocols to allay public concerns and ensure law and order. This two-pronged approach will ensure a balance between humanity and national security.

The existence of an officially adopted and functioning methodology will significantly improve cooperation with regional and international partners. Bulgaria will be able to present clear and predictable procedures to the European Union, the UN and other international organizations, facilitating the exchange of information, coordination of actions and access to European funds and expert support. This will establish Bulgaria as a reliable and responsible partner in the pan-European migration management efforts, allowing for more effective burden-sharing and more coordinated responses to future migration challenges. All these benefits highlight the urgent need for Bulgaria to invest in the development and adoption of such a comprehensive management methodology.

Another essential principle for which the methodology should be created is the unified approach to the management of large migration flows, regardless of the country of origin of the migrants. The application of a uniform principle of action, based on international law and humanitarian standards, is of key importance in avoiding the perception of discrimination in the state due to religious affiliation, ethnic identity or other characteristics. Consistent and fair treatment of all persons seeking protection will ensure respect for fundamental human rights, reduce social tensions and strengthen the rule of law. This principle is not only a moral imperative, but also a practical necessity for building a sustainable and fair migration management system.

The need to create a methodology for the management of large migration flows by 2050 refers to the data on the possibilities for the emergence of large migration flows. Modeling the management of large migration flows will support the way institutions act and overcome the risks when crossing the border of our country by a large number of people in a short time. The reasons for the emergence of large migration flows can be many and different.

CHAPTER TWO. THEORETICAL-METHODOLOGICAL ASPECTS AND DEVELOPMENT SCENARIOS IN THE MANAGEMENT OF LARGE MIGRATION FLOWS

2.1. Strategies, national policies, institutions and regulatory frameworks regulating large migration flows

The movements on refugees and migration are in the center on the world attention . During the last years Europe had to yes answers on the most serious migration - related challenge , after the end on The second world war . The unprecedented arrival on refugees and illegal immigrants migrants in the EU, which reached his/her own peak in 2015, revealed row shortcomings and gaps in policies of the EU regarding the asylum , the external borders and migration . In response on these challenges the EU has started wider process on reforms , targeted to complete changes , founding is on four ladder , in policies in the field on asylum and migration : reduction on the incentives for illegal migration through overcoming on the root causes for her , improvement on the process on returns and breakdown on the networks for smuggling and trafficking on people ; rescue on human life and guarantee on security on the external borders ; creation on strong politics of the EU in the field on asylum , granting on more legal roads on the persons seeking refuge , and more effective legal channels for legal migrants .

Management on the big ones migratory streams in Bulgaria is carries out through complicated frame from national strategies , policies , institutions and regulatory mechanisms that are in line with international standards and these on The European Union (EU). As main strategic guiding document management on migration in the country , serves The National strategy by migration on Republic Bulgaria 2021-2025²⁸

The key institutions involved in governance on migration , include The state agency for refugees , Ministry on internal works , State agency " National security " , as well as various ministries and agencies that coordinate the activity you through working groups for execution on national plans , such as for example The Pact of the EU for migration and asylum . The state agency for refugees plays central role in the processes by asylum and integration , such as there is suggestions for strengthening on hers capacity through the creation on Directorate for adaptation

---

²⁸ *Migrant integration hub* . (2025, April 15). Migration and Home Affairs. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migrant-integration/migrant-integration-hub_en

and integration . The government appoints deputy Prime Minister , responsible for the whole planning and implementation on the policies for integration on refugees , which reflects institutional commitment to structured efforts for integration . Municipalities also participate in integration on local level , supported from targeted funding and cooperation with non-governmental and international organizations .²⁹.

Comparative analyses of migration strategies and policies reveal mixed effectiveness. Bulgaria has developed modern legislation in line with EU standards, and its accession to the Schengen area represents progress in border management. However, political instability has hindered the formulation of a comprehensive and effective migration policy that addresses both internal and external challenges.³⁰ Integration policies are highlighted as key but are currently underdeveloped, with calls for renewed national agendas and more active involvement of civil society to improve the social inclusion and economic participation of migrants and refugees. The isolation of civil society in policy discussions and the shift in focus from asylum to migration management are identified as challenges that undermine the protection of human rights and integration outcomes.³¹

Good practices

The migration crisis from 2015 and 2016 characterized by exceptional tributary on people searching asylum , including very from them , who no would could yes receive such protection , everything more It's not over . But migration no means certainly , that is turns only to Europe .

For the objectives of the study are considered two countries affected from big migratory streams from the crisis in 2015 and 2016 - Lebanon and Turkey . Also this is how it is presented the experience on Poland for management on migration stream from Ukraine . Selected are namely these countries for yes is present from the good example for the recipient country . Exploring their

---

²⁹ *The Bulgarian national plan for the implementation of the EU Pact of migration and asylum - Center for legal aid in Bulgaria* . (2025, March 18). Center for legal assistance in Bulgaria . <https://centerforlegalaid.com/en/the-bulgarian-national-plan-for-the-implementation-of-the-eu-pact-of-migration-and-asylum/>

³⁰ *The Bulgarian national plan for the implementation of the EU Pact of migration and asylum - Center for legal aid in Bulgaria* . (2025, March 18). Center for legal assistance in Bulgaria . <https://centerforlegalaid.com/en/the-bulgarian-national-plan-for-the-implementation-of-the-eu-pact-of-migration-and-asylum>

³¹ *POLICIES FOR ENCOURAGING THE RETURN OF BULGARIAN MIGRANTS TO BULGARIA* . (n.d.). Retrieved April 20, 2024, from https://www.iki.bas.bg/Journals/EconomicStudies/2018/2018-2/4_Irena-2_f-f.pdf

experience will us gave opportunity yes indicate the mistakes and the good ones practices at the entry on big migratory stream on territory on Bulgaria .

2.2. Methodology and methodological framework in the management of large migration flows

A methodological framework is a structured set of principles, approaches, methods and techniques that guide the conduct of a study, project or overall activity. It serves as a roadmap that defines how a given goal will be achieved or a given problem will be solved. Its main purpose is to provide consistency, systematicity and validity to the process, ensuring that the work is carried out in a thoughtful, logical and effective manner.

The methodological framework is the foundation on which all governance is built. It represents the theoretical and conceptual skeleton that defines how we will understand, analyze and approach migration processes. Without it, we risk acting in a fragmented manner, without a clear vision and without the ability to objectively assess our actions.

Figure 1 - Methodological Framework for the Management of Large Migration Flows presents the four stages of the framework. It visualizes the main points in the development of the methodological framework for large migration flows.

Source: The author of the dissertation

Figure 19 - The methodological framework for managing large migration flows

➤ **STAGE 1 - Planning and strategic determination**

The first stage includes profound analysis and strategic outline on the main ones guidelines for the framework for managing large migration flows . Pranic healing begins with the development of a situational analysis. It ends with comprehensive analysis on current migratory trends , including origin , transit routes and destinations on migrants .

➤ **STAGE 2 - Application on policies and operational actions**

Stage 2 is important because it covers the transformation on strategic plans in concrete. This stage begins with legislative and regulatory actions . measures . Here are accepted update laws , regulations and procedures that regulate entry , residence , provision on protection , integration and return on migrants . In Bulgaria this includes harmonization with law of the EU (e.g. Pact for migration and asylum). Due to the dynamic situation, it is essential to update the regulatory acts frequently. The current situation is changing extremely quickly and therefore we need up-to-date regulatory documents that respond to contemporary threats and risks.

➤ **STAGE 3 – Monitoring and Evaluation**

Continuous monitoring and regular evaluation are the backbone of the adaptive management of large migration flows. In a constantly changing and dynamic context, the ability to adapt policies to changing realities is vital for their effectiveness and relevance. Without systematic monitoring and objective evaluation, even the best-conceived strategies risk becoming outdated or failing to meet the real needs of the situation.

Continuous monitoring requires systematic, real-time data collection. This includes tracking migration flows – where they come from, which routes they take and where they are going. It is important to collect up-to-date information on the demographic characteristics of migrants (age, gender, nationality), their protection status (asylum-seeking, refugee or humanitarian status), as well as key indicators of their social and economic integration, such as employment rates, access to education and healthcare. The use of timely and frequent indicators is essential to provide up-to-date information that can serve as an early warning system for sudden changes in flows or the emergence of new challenges. For example, a sudden increase in the number of arrivals or a change in their origin may signal a new crisis that requires a rapid response. This constant “pulse” of the migration situation allows authorities to be informed and to react proactively, rather than passively dealing with the consequences.

➤ **STAGE 4 - Adaptation and Learning: Closing the Cycle of Managing Migration Flows**

This final stage closes the management loop, allowing for continuous improvement.

The adaptation and learning stage is the final, yet fundamental, component of the cycle of managing large migration flows, ensuring continuous improvement and sustainability. It ensures that management is not a static process, but a dynamic and responsive mechanism, capable of evolving in response to changing realities. This stage transforms the information gathered from monitoring and evaluation into concrete actions and future strategies. It should be noted here that training should also include representatives of local authorities, representatives of society and, additionally, the training of experts from institutions for which this is not the main activity for which they are hired.

The main focus here is on policy adaptation. Based on the detailed results of continuous monitoring and periodic evaluation, existing policies and strategies are reviewed and, if necessary, adjusted. This includes both small, operational changes and substantial revisions of strategic guidelines. For example, if the evaluation shows that an integration programme is not achieving the desired results in terms of employment, the policy can be amended to include more targeted vocational training or market adaptation measures. Similarly, if forecasts indicate an increase in migration flows from a particular region, border controls and reception capacity can be preventively strengthened. The aim is to respond adequately to new challenges and changing conditions, ensuring that the management apparatus remains flexible and effective.

Methodology for managing large migration flows

The methodology for managing large migration flows translates the strategic methodological framework into concrete, actionable steps and procedures. It aims to provide a systematic, effective and humane approach to migration management, while being flexible enough to adapt to the dynamically changing context.

➤ ***Phase 1 – Early Warning***

The first and most important phase of the methodology for managing large migration flows is the anticipation and early warning phase. It does not simply precede, but in fact forms the basis for any effective and proactive response. In a world where migration is often the result of sudden changes and long-term trends, the ability to anticipate and recognize potential migration waves is essential. This phase involves the systematic collection, in-depth analysis

and interpretation of information that may signal impending migration flows, enabling countries to prepare rather than react at the last minute.

➤ *Phase 2 – Welcome*

The reception phase is the critical moment when anticipation turns into action. It is activated immediately when a large migration flow occurs and requires rapid, coordinated and effective action at the border and at the first reception points. The aim is to manage the situation humanely and safely, from the first contact.

The first step in such an event is to activate a crisis plan. When pre-defined thresholds are reached (for example, a certain number of arrivals in a short period), urgently developed crisis plans are activated. These plans detail the distribution of tasks between the different institutions – from border police and migration services to health and social authorities. This includes the mobilization of additional resources such as personnel, equipment, vehicles and supplies. Rapid response teams trained to work in conditions of mass influx take up their positions to ensure immediate and effective coordination.

➤ *Phase 3 – Status Management and Integration*

After the initial answer at arrival on big migratory flow, methodology passes to the phase on management on status and integration. This phase is crucial, so as it focuses on the legal status on the people and their long-term inclusion in society. The goal is not simply temporarily dealing with the crisis, but building on conditions for worthy life and fullness participation on these people in the receiving society.

The first critical aspect here are the procedures for refuge. From essential it is important to provide quickly and fairly viewing on the requests for international protection. This requires the state agency for refugees has enough capacity and trained staff for efficient and high quality processing on each request, respecting strictly as international standards (e.g. the Geneva Convention) convention for refugees), as well as the national legislation. In parallel with this, it is necessary to provide access to legal help and advice for the seekers protection. This guarantees that they understand their own rights and obligations, and can

adequately yes present his/her own case , which is from essential meaning for the fair one process .

➤ *Phase 4 – Return and reintegration*

The last one , but no less important phase from the methodology for management on big migratory flows is the phase on return and reintegration . It is aimed at to achievement on sustainable solutions for those persons who or no receive law on stay at the host country , or alone wish yes is returned to their countries on origin . This phase requires complex approach that balances efficiency on the process with the humane attitude and respect on human rights .

➤ *Phase 5 – Horizontal aspects and supporting actions*

One of the most important pillars is inter-institutional coordination. Migration is a phenomenon that affects multiple sectors and departments. Therefore, it is imperative to establish and maintain permanent working groups and coordination councils between all involved institutions, both at national and local level. This includes ministries (of the Interior, Labor and Social Policy, Education, Health), state agencies (such as the State Agency for Refugees), local authorities and other relevant bodies. Effective coordination ensures information sharing, avoidance of duplication of efforts and synchronized actions, which are of key importance in rapidly evolving situations.

In parallel, training and capacity building are essential to increase the professionalism and effectiveness of staff. Regular training should be provided to all staff involved directly or indirectly in migration. This includes border guards, State Agency for Refugees staff, social workers, teachers and health professionals. Training should aim not only to increase their qualifications in terms of legislation and procedures, but also to develop sensitivity to the specific needs of migrants, understanding of cultural differences and skills for working in a multicultural environment.

2.3. Methodological toolkit on the script planning at management on the big ones migratory streams

Scenario planning is emerging as a powerful methodological tool for navigating this uncertainty, enabling policymakers and stakeholders to envision diverse future developments, assess risks and opportunities, and develop robust, flexible strategies.

Scenario planning is a key function in defense and government, dealing with the uncertainty and instability of the future environment.³² It supports strategic decision-making by exploring alternative future scenarios.³³

The script planning is strategic tool for taking on solutions in conditions on uncertainty, which includes the creation on multitude plausible future scenarios, for yes directs development on stable strategies.^{34 35}

The origin it is in the military planning, such as acquires big popularity thanks on the successful his application from Shell on time on the oil crisis in the 1970s on last century³⁶. The process usually includes identification on key trends and uncertainties, construction on scenarios and the use them for informing on strategic elections.³⁷

Scenario planning is a combination of scenario analysis and strategic planning.

Scenarios are not predictions, but they guide us into the future: many of the elements mentioned in reports, are obvious. Decision makers who have used these and similar reports, will be better prepared for today's world (whose reality consists of elements of several scenarios), than those, which have simply extrapolated the current situation. Some scenarios are presented simply as a written story in narrative form. Others focus on tables or graphs of quantitative indicators – a set of numbers. Most scenarios combine both. In practice, the textual description and the data support and complement each other. Since the scenarios are stories, the need for a narrative part is usually clear.

The scenario also allows additional analysis and verification on the activities and their logical sequence. If some from the requirements that have arisen is at the detailed research on the

---

³² Bugaichuk, VV (2021). Stsenarnoe planning how kliuchevaia function state management in conditions volatility and economic turbulence rynka. *Interactive Science*, 5 (60), 82–85. <https://doi.org/10.21661/r-554149>

³³ Nikitins, I., Chernova, V. A., & Chernov, A. C. (2024). Methodological chaos scriptwriter planning. *VGU newspaper. Series: Economics and Management*, 3, 124–138.

<https://doi.org/10.17308/econ.2024.3/12285>

³⁴ Liedtka, J., Garrett, C., & Winingler, J. (2009). Scenario Planning. *SSRN Electronic Journal*.

<https://doi.org/10.2139/ssrn.1416545>

³⁵ Peterson, GD, Cumming, GS, & Carpenter, SR (2003). Scenario Planning: a Tool for Conservation in an Uncertain World. *Conservation Biology*, 17 (2), 358–366. <https://doi.org/10.1046/j.1523-1739.2003.01491.x>

³⁶ Liedtka, J., Garrett, C., & Winingler, J. (2009). Scenario Planning. *SSRN Electronic Journal*.

<https://doi.org/10.2139/ssrn.1416545>

³⁷ Schoemaker, PJH (1995). Scenario planning: a tool for strategic thinking. *Long Range Planning*, 28 (3), 117.

[https://doi.org/10.1016/0024-6301\(95\)91604-0](https://doi.org/10.1016/0024-6301(95)91604-0)

scenarios are very strict , this would could yes also led to reformulation on the main ones goals on the organization . After the assessment on the forecasts for the probable development on the factors influencing on the strategy on the company and then development on certain scenario , is formulate the main ones strategic goals . The general strategic scenarios are written documents containing :

1. Synthesis on the forecast for development on the factors influencing on the strategy on the company or the organization ;
2. Variants on the main ones goals that stand in front of the company or the organization in the know on the strategic period .

The comparison on the scenarios can yes suggest specific ones actions that would could yes is undertake for improvement on management and development on the company .

Through application on PEST analysis are brought out the following most essential factors for development on the company :

- Political factors ;
- Economic factors ;
- Technological factors ;
- Socio - demographic factors .³⁸

The implementation on scenario planning in management on migration allows modeling on themselves processes on management on big migratory flows . Through the construction on alternative scenarios we can yes you presentable how would seemed the different ones managerial systems in operation . This modeling us gives opportunity yes we test in thought experiments different policies , procedures and allocations on resources , before they yes be applied in reality . We can yes we test sustainability on our border systems , capacity on the receptions centers , efficiency on integration programs and even the reaction on society at different levels and types migratory streams .

---

³⁸ Dimitrov, D. (2012). Application on the script planning in business , defense and security (Publishing) complex – UNWE).

After as this in detail modeling on management on big migratory streams be done , done puts solid basis for the creation on one complete conceptual model on management . This model will integrates the extracted lessons from everyone scenario , identifying as the sustainable strategies (those that they work in all scenarios), as well as contingent plans (those that are specific for certain developments). In the end account , through the scenario planning and follow-up modeling , Bulgaria can yes build one adaptive and sustainable system for management on migration , which no simply reacts on crises , but is proactive prepared yes welcome the challenges and to uses the possibilities on one uncertain and changing is future .

CHAPTER THREE. CONCEPTUAL MODEL FOR THE MANAGEMENT OF LARGE MIGRATION FLOWS

3.1. Concept and integration of modeling to improve management of large migration flows

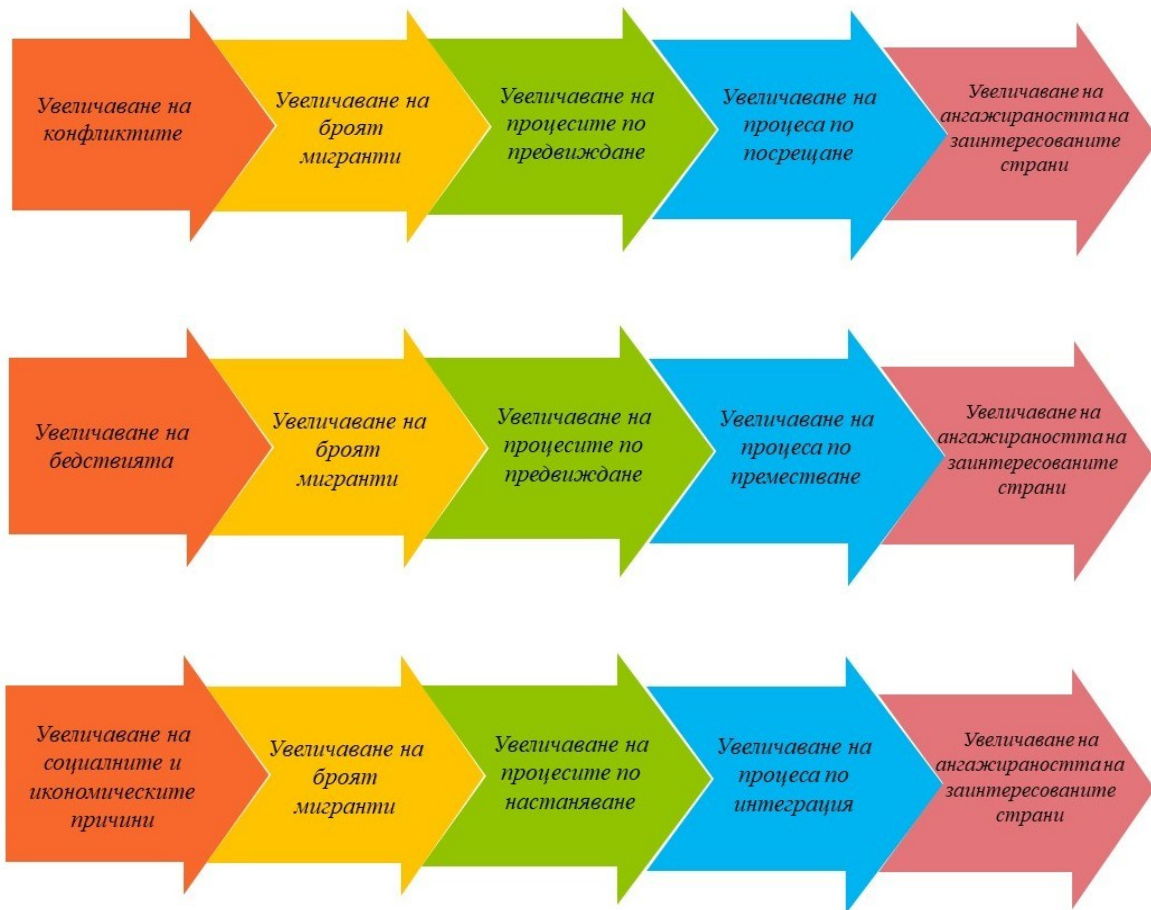
Referring to is on the principles on the scenario planning , we we can yes we step to modeling on itself management on big migratory streams . This it is not simple prediction on number migrants , and many more in-depth process that analyze how the different ones external factors and internal managerial solutions would interacted in the future . The goal is to is create no predictions , but plausible alternative future scenarios that yes serve as frame for assessment on policies and for preparation . Through the construction on these scenarios , we effectively we simulate how would functioned our managerial system at different conditions . This us allows yes we approve on practice – albeit in a mental sense experiment – sustainability on our systems for border control , capacity on the receptions centers , efficiency on integration programs and even public reaction at different levels and types migratory streams .

For yes is achieve this in depth modeling on management , it is necessary yes is create four strategic the scenario that yes encompassed wide spectrum from potential future developments . These scenarios no must yes be neither too much optimistic , nor too much pessimistic , but realistic possible and sufficient different , for yes provoke new thinking .

After as these scenarios be created and precisely detailed , next step in the process on scenario planning is building on conceptual model on management . This model will integrates the extracted lessons from everyone scenario , identifying as the sustainable strategies – those that would were effective in all four the scenario , regardless from development them – so do the

contingents plans – specific actions that must yes be undertaken only at the realization on specific scenario . By this modeling , Bulgaria can yes build proactive , flexible and resilient system for management on migration , capable yes is adapt to the complex and unpredictable future realities

In order to model the management of large migration flows through scenario planning, we need to justify the relationships between components.

Scenario planning is a powerful tool that allows us to explore multiple plausible future developments, rather than trying to predict a single outcome. This is particularly valuable in managing large migration flows, as they are influenced by multiple uncertain and dynamic factors. For the purposes of migration management in Bulgaria, we will develop three main scenarios: **“Limited Inflow and Integration”**, **“Prolonged Crisis and Capacity Challenges”**, and **“Controlled Diversification and Regional Cooperation”**.

Before we dive into the details on every specific scenario, it is exceptionally important to establish some **common assumptions** that will serve as a basis for all future developments. On first place, **geopolitical instability** in regions as The Middle East, North Africa and parts from Eastern Europe will continue to be a permanent source of potential conflicts and crises that inevitably can cause new migratory movements. On second place, **climate changes** and their impact will continue to be a significant factor for displacement of the population, especially in the most vulnerable regions on the world, increasing the number of people forced to leave their homes. Third, the **economic dynamics** on a global level will undergo permanent changes that will show influence on the conditions for living and working in the countries of origin, as well as on the labor markets in potential reception countries. And finally, but not by importance, Bulgaria will continue to act **strictly within the limits of the legislation of the European Union** and the common policies for migration and asylum, including the new Pact for migration and asylum, which predetermines a significant part of the national approaches.

➤ ***Scenario 1 - "Limited Inflow and Integration"***

This scenario depicts a future in which Bulgaria successfully copes with manageable migration flows, while achieving significant and tangible progress in their integration. The main assumption here is for relative stability in the main source regions, which reduces sudden and large-scale pressures, as well as for effective cooperation at the EU external borders, which contributes to better control.

Within this scenario, the volume of migrant flows to Bulgaria is moderate and predictable. Arrivals come mainly along established and traditional routes, without sudden and uncontrollable large-scale waves. The number of arrivals remains below the operational capacity of the existing reception and processing systems, allowing them to function normally.

In terms of border security, there has been a significant improvement. Border control systems have been improved, and cooperation with Frontex and neighbouring countries has been strengthened and is yielding concrete results, effectively limiting irregular crossings. The implementation of European rules on control and prevention is highly effective and contributes to a sense of security.

Asylum procedures are functioning quickly and efficiently. This leads to timely decisions on asylum applications and a significant reduction in the backlog of cases. The process of identifying vulnerable persons – such as unaccompanied children, victims of trafficking or persons with special needs – has been improved, ensuring they receive the necessary protection and support.

In the area of integration, Bulgaria is taking significant and successful steps to include persons granted protection in society. Language courses have been expanded and made available, which is key to adaptation. Access to the labor market has been facilitated through active mediation by the state and NGOs, as well as through effective recognition of migrants' qualifications. Social services and access to education have been improved, leading to faster and fuller inclusion in society. An important element here is the active role of local communities in integration processes, supported by municipal programs and initiatives.

Public attitudes towards migration are more positive or at least neutral. This is due to the fact that the influx is controlled and manageable, and the successes in integration are visible and communicated. Disinformation is limited through active, transparent and proactive communication by institutions, which builds trust.

Finally, international cooperation with the EU and other international partners is strong and fruitful, providing adequate financial and expert support. This allows Bulgaria to implement its policies effectively without being exposed to excessive burden.

Despite the optimistic picture, potential challenges include the need to maintain a consistently high level of coordination and funding, as well as the risk of local enthusiasm and commitment waning after initial successes, requiring continued efforts to maintain momentum.

➤ ***Scenario 2 - “Prolonged crisis and capacity challenges”***

This scenario depicts a future in which Bulgaria faces a prolonged and significant migratory pressure, which seriously burdens existing systems and exhausts available resources. This adverse situation is a direct result of the deterioration of the situation in the main regions of origin, which

could include new or escalating conflicts, large-scale humanitarian disasters or deep economic collapses. An additional factor could be the weakening of controls at the external borders of the European Union as a whole, which would lead to easier access for large numbers of people.

Within this scenario, the volume of migration flows to Bulgaria is significant and constant, often exceeding the country's normal operational capacity. Sudden and dramatic peaks are possible, triggered by new, unexpected crises, such as regional military conflicts or large-scale natural disasters, which push large numbers of people to the nearest safe destinations. This puts state administration and systems under enormous stress.

In terms of border security, despite significant efforts and the mobilisation of additional resources, irregular crossings are frequent and widespread, as the pressure at the borders is too great to be effectively managed. National resources dedicated to border security are rapidly being exhausted, and European support, although available, is proving insufficient to cope with the scale of the challenge, as other Member States are also affected and seeking assistance.

Asylum procedures are severely overburdened. There is a critical backlog of pending applications, leading to significant delays in decision-making procedures. This in turn prolongs the stay of asylum seekers in reception centres, creating tension and dissatisfaction. As a result of the overload, the quality of screening and processing of documents may suffer, posing risks to the security and fairness of the process.

The capacity for accommodation and provision of social services is severely inadequate. Reception centres are severely overcrowded, and in some cases, improvised camps or even open-air accommodation are required, raising serious humanitarian issues. Access to basic social and health services is severely limited due to the overloading of the system, affecting both migrants and the local population.

In such a crisis situation, the focus of the government shifts entirely from integration to addressing the immediate crisis and providing basic humanitarian needs. Language training, vocational training and labor integration programs are severely limited or even terminated due to lack of resources, shifting priorities and lack of capacity for long-term planning.

Public sentiment in the country is deteriorating significantly. There is a rise in tension and negative sentiment among the population, fueled by a sense of lack of control, increasing pressure on public services, and a potential rise in xenophobic sentiment and disinformation. This could lead to social unrest and polarization.

In terms of international cooperation, Bulgaria is seeking urgent and large-scale international support, but the resources of the EU and other organizations are spread across multiple affected countries. This means that the available assistance is limited compared to the real needs, which further aggravates the situation.

The potential challenges arising from this scenario are numerous: the risk of a large-scale humanitarian crisis, the erosion of social cohesion and public trust, the intensification of irregular migration and the difficulty of returning non-recipients, as well as enormous pressure on the state budget and the economy as a whole.

➤ ***Scenario 3 - "Controlled diversification and regional cooperation"***

This one scenario foresees a future in which Bulgaria actively and proactively manages migration streams, not simply as reacts on them, and as they diversify accordingly with own economic and demographic needs. This vision is based on strategic planning and implementation on proactive policies that convert migration from potential problem in opportunity for development.

Within on this one scenario the volume and structure on the streams are result from purposeful efforts. Bulgaria active encourages the legal one migration, such as the focus is set especially on the attraction on highly qualified specialists and workers who are necessary for covering on the deficit on the market on work and for stimulation on economy. As a result on this migration streams become more diverse as by attitude on the country on origin, as well as attitude on the goal on residence. In parallel with this, the unregulated migration is reduced to minimum through combination from effective preventive measures by borders and within the country, as well as through working mechanisms for quickly and fairly return on faces without law on stay.

The role on Bulgaria in this The scenario is proactive and creative. The country is not passive recipient on migratory waves, and plays leadership role in the regional and European cooperation by migratory questions. Built are strong partnerships with countries from The Westerners Balkans, Turkey and others key countries by the main ones migratory routes that include jointly management on borders, sharing on intelligence information and coordinated actions for combating trafficking on people.

By attitude on integration and adaptation, Bulgaria has developed and flexible integration programs that are designed yes is adapt to the specific needs on the different ones groups migrants

– whether becomes question for highly qualified footage , seasonal workers or persons with humanitarian status . Efforts are targeted to maximum quickly inclusion on the market on in the labor and educational system , such as is provide adequate linguistic courses , professional orientation and retraining .

The process on recognition on qualifications acquired abroad is significantly simplified and streamlined , eliminating basic barriers in front of integration .

The use on technology is key element in this scenario . Bulgaria active applies new technologies for prediction on streams , such as uses predictive models based on on big data and artificial intellect , for yes predicts future migratory high -speed movements degree on accuracy . The effective border control is supported from intelligent systems for monitoring and analysis . Modern IT systems allow fast and efficient processing on data for registration and integration on the migrants . Except this , actively is implement platforms for scenario planning and simulations that assist the taking on informed and strategic solutions on all managerial levels .

Develop is strong public-private partnerships . The business is actively engaged in attracting and integrating on foreign footage , seeing in this solution for lack on working power . The private sector and the civil society you cooperate with the state in labor integration , provision on social services and support for cultural adaptation , creating comprehensive ecosystem for integration .

There is built working mechanisms for voluntarily return on persons who no wish or they don't have law yes remain as well as effective mechanisms for forcibly return . These processes are supported from functioning agreements for readmission with the countries on origin , which guarantees sustainability and control on migration streams .

Public attitudes are balanced and pragmatic . Migration is perceives no simply as problem or burden , and as part from the solution on demographic and economic challenges in front of the country . The proactive one communication and the visible benefits from controlled migration contribute for more positive and rational public opinion .

Despite the optimistic perspective , potential challenges include necessary permanent political will and commitment for maintenance on this one proactive approach , so as he requires long-term investment and consistency . There is also sensitivity to changes in legislation of the EU, which can yes influence on the possibilities for diversification and autonomy in migration policies on the countries member states .

3.2. Evaluation of theoretical and applied modeling of the management of large migration flows

Modeling on management on big migratory streams through the use on three different the scenario is powerful strategic tool . It provides elevated preparedness , adaptability and efficiency , allows optimal distribution on resources and improves coordination between all participants . In a world where migration is still more complex and dynamic phenomenon , this approach is necessary for the construction on sustainable , humane and effective systems for management , which can yes welcomed the challenges on the future and yes converted migration in engine for development .

Modeling on management on big migratory streams by means of the use on three different the scenario – “ Limited influx and integration ” , “ Continuous crisis and challenges in front of capacity ” and “ Controlled diversification and regional cooperation ” – offers multitude strategic and operational benefits :

➤ *Increased strategic preparedness and adaptability*

The main benefit from the scenario modeling is the significant increase on strategic preparedness . Instead yes is relies on one and only forecast , which can yes is show inaccurate , the model examines multitude plausible future states . This forces the takers solutions yes are considering wide spectrum from potential challenges and opportunities that otherwise would remaining unnoticed . When is develop plans for Scenario 2 (“ Continuous crisis ”), for example , the focus is on management on extraordinary situations and the limitation on the damage , while Scenario 3 (“ Controlled diversification ”) directs attention to the long-term strategic planning and optimization on the benefits . This multilayer vision builds adaptability in the system for management , allowing it to reacts flexibly and efficiently , regardless from this who scenario is implement . Readiness for different developments decreases the shock from unexpected events and minimizes the weather for reaction .

➤ *Identification on sustainable and contingent strategies*

Modeling through scenarios gives opportunity for distinction between sustainable and contingent Sustainable strategies strategies are those who remain effective and applicable in all scenarios – for example , investments in reliable systems for collection and analysis on data ,

strengthening on interinstitutional cooperation or the construction on public trust . Identification them allows durable investments in the main components on system . At the same time , contingents strategies are specific measures that is activate only at certain conditions or in a specific scenario . For example , developing on detailed plans for massively accommodation or mobilization on spare teams is from decisive meaning at scenario on crisis , but not a priority at moderate tributary . This one approach optimize the distribution on resources , such as guarantees that the correct one action is on placement in the correct moment .

➤ *Improved coordination and communication between interested parties countries*

The script planning requires the active participation on all interested countries – governments , international organizations , non-governmental organizations , private sector and even migrant communities . The process on jointly consideration on different future developments improves coordination and communication between these actors . By discussion on the different ones scenarios , they understand better roles and responsibilities you in each situation , identify potential communication gaps and build trust . This mutually understanding is from decisive importance , especially in times of crisis situations when the fast and hassle-free communication can yes save lives and yes prevent chaos .

➤ *More efficient distribution on resources and reduction on the costs*

Through understanding on the potential needs and challenges inherent on everyone scenario , the model allows more effectively and efficiently distribution on resources . For example , the knowledge that Scenario 2 can yes led to overload on the receptions centers , stimulates the preliminary planning on additional capacities or diversification on the possibilities for accommodation . From other country , Scenario 3 emphasizes on investments in integration programs and technologies that will bring long-term economic benefits . This precision in planning minimize the waste on means for measures that can yes no are necessary , and decreases operational long- term costs plan , as is avoids reactive and often more expensive management on crises .

➤ *Construction on public trust and sustainability*

The presentation on clear defined scenarios and plans for action contributes for the construction on public trust . When citizens they see that authorities are prepared for different opportunities – as for successful integration processes (Scenario 1 and 3), as well as for potential crises (Scenario 2) – this decreases the anxiety and the feeling for uncertainty . The transparent communication for the different ones scenarios and measures can yes limit the spread on disinformation and yes encourage more balanced and pragmatic public attitudes to migration . Ultimately account , this leads to bigger social sustainability and cohesion , which is of decisive meaning for the successful management on migration long -term flows plan .

3.3. Testing and utility on modeling for management on the big ones migratory streams

The unpredictable nature of the factors that trigger mass migrations – from armed conflicts and political instability to climate disasters and economic crises – necessitates the need for proactive and adaptive management approaches. Traditional reactive strategies often prove insufficient to cope with the scale and speed of these events. In response to this need, a conceptual model has been developed – *a plan for managing initial actions in the event of large migration flows* , which is a direct result of in-depth management modeling through scenario planning and the analyses performed.

INITIAL ACTION MANAGEMENT PLAN FOR LARGE MIGRATION FLOWS

This plan describes the main steps and measures for effective management of the initial phases of a large migration influx into the Republic of Bulgaria. It ensures a rapid, humane and coordinated response, with a focus on actions to be taken within the first 24 to 72 hours from the moment of establishing a significant influx. The plan is activated after a signal is submitted by the Director of the Border Police Directorate to the Prime Minister of the Republic of Bulgaria.

1. Introduction and general frame

The plan for action at management on big migratory flows is strategic document that determines the whole approach on the state and its institutions in response on significant tributary on migrants . His effectively application requires complex measures and coordination between different levels on management and stakeholders countries . The plan for management on the initial ones actions goals yes created working system for fast and efficient answer on level border point and immediately after this .

1.1. Purpose on the plan for initial actions - about the main one The goal is to is provide **immediate and adequate answer** at sudden big migration flow , such as is guarantees :

- Immediate control and registration through quickly establishment on the identity and number on arrivals .
- Guarantee on the main ones needs by foot insurance on shelter , food , water , hygiene and first aid medical help .
- Protection on the vulnerable groups through not immediately identification and provision on safe environment for children (especially unaccompanied), pregnant women , people with disabilities and others vulnerable categories .
- Minimization on the risks for security and public health through implementation on initial checks for security and fast medical reviews for prevention on the spread on diseases .
- Preparation for next phases through with creation on organizational and logistical prerequisites for smoothly passage to longer-term measures for management on migration stream .

1.2. Legal and institutional frame for urgent answer - the plan is founded on and off applies in accordance with:

- National legislation including The Constitution on Republic Bulgaria , Law for Asylum and Refugees , Law for foreigners in the Republic Bulgaria , Law for the Ministry of Interior, Law for health , Law for civil protection , Law for State National Agency security " (DANS) and others .

- International legislation including Geneva convention for the status on refugees since 1951 and its protocol since 1967, the European convention for rights on human , international humanitarian right .
- EU legislation including Regulations , directives and decisions on The European union , related to the common European system for asylum and migration (e.g. Dublin regulation , Directive for the conditions for reception).
- Leading institutions in the initial stage are:
  - Ministry on internal works (Ministry of Interior) through the General Directorate of Border police " - first contact , security on border , detention , registration , primary inspection for Security , Directorate " Migration " - regional units for initial processing on data and the General Directorate of National police " - maintenance on order and security in temporary centers and transit zones .
  - State agency for refugees (DAB) at The Ministerial advice - answer for the initial humanitarian reception , accommodation , provision on basic needs and access to procedure by refuge .
  - Ministry on Ministry of Health (MoH) / Regional health inspections (RZI) - insurance on urgent medical help , primary examinations , quarantine measures and coordination with medical facilities restaurants .
  - Local authorities and headquarters for civil protection (regional and municipal) - support for logistics , deployment on temporary facilities , provision on transport .
  - State agency " National security " (DANS) - about the price on risks for the national security .

1.3. Principles on the initial action - in addition to the general principles (humanism , proportionality , non-violence , non-discrimination , protection on the vulnerable groups , cooperation with international organizations), are add :

- Urgency and speed - the actions is undertake immediately , without delay , as is emphasizes on maximum operationality .

- Flexibility and adaptability - with a feature for quick change on the strategy and resources in response on the dynamic and unpredictable situation .
- Primary on life and health - absolutely priority on the rescue on life , insurance on medical care and prevention on humanitarian crisis .
- Coordination and mutual assistance - actively interaction between all engaged institutions and organizations .

2. Early warning and activation on the emergency plan - is effective system for early warning is critical for timely and adequate initial answer .

2.1. Mechanisms for early warning :

- Monitoring on border zones - reinforced continuous 24/7 monitoring from Home directorate " Borderline" police " through technical means (thermal cameras , drones , sensors) and enhanced human patrols . Use on the integrated system for observation on the state border .
- Exchange on information with international partners - support on permanent border connection services on neighboring countries (Turkey , Greece , Serbia , North Macedonia , Romania), Frontex , Europol , OLAF for sharing on information for growing streams , routes or incidents .
- Intelligence data - and use on data from specialized services (DANS, Military intelligence) for forecasting on migratory waves and analysis on factors that would could yes them cause .
- Determination on levels on alarm - development on system from levels on alarm (e.g. green , yellow , orange , red) on basis on number on arrivals and forecasts . Every level activates specific protocols and phases on the plan for action .

2.2. Activation on the plan for urgent answer :

- Protocol for notification - clear protocol for immediately notification on all key institutions (Ministry of the Interior, DAB, MOH, DANS, Ministry on defense , regional manage) immediately as soon as is reach definitely level on alarm .

- Creation on National operational headquarters for initial actions - immediately activation on crisis headquarters on national level (with representatives on all key institutions) under the guide on the prime minister or Deputy Prime Minister , responsible for security . On local level – activation on regional and municipal headquarters for civil protection .
- In advance located teams and equipment - deployment on trained teams (Home Directorate " Border" police " , officers of SAR, medics from Emergency help , translators , psychologists , social workers) and mobile resource groups (food , water , blankets , medical consumables , mobile sanitary nodes) in potential affected border areas .

3. Initial reception on border and emergency logistics - this section describes the actions immediately at the passage on the border .

3.1. Deployment on temporary points for reception (transit) zones):

- In advance certain locations - identification and preparation on several nearby locations to border checkpoints (e.g. " Kapitan " border checkpoint) Andreevo " , Border checkpoint " Lesovo " , Elhovo) and nearby to basic migratory routes that can quickly yes be transformed in temporary transit zones / points for initial reception .
- Quickly construction - use on modular structures , tents , sanitary containers , mobile field kitchens for insurance on elementary shelter , water , toilets , places for first help and shelter for overnight stay . Bulgarian army can yes show assistance with the construction .
- Provision on electricity and heating / cooling - priority insurance on basic communal services , especially at extreme meteorological conditions .

3.2. Fast registration and identification (of the border /in transit zones):

- Mobile teams for registration - sending on mobile teams from Home Directorate " Border" police " and Directorate of Migration (Ministry of Interior) , equipped with

tablets / laptops for quickly removal on basic data (name , date) on birth , origin , route , claimed desire for protection).

- Biometric data - immediately removal on finger prints and photos on all faces over 14 years , with introduction into national (Information) system of the Ministry of Interior) and European base data (Eurodac). In impossibility on the border , this yes is carried out in temporary receptionist center .
- Primary inspection for security - fast inspection on identity and initial assessment on potential risks for the national security and public row from SANS and the Ministry of Interior.
- Identification on vulnerable groups - trained staff (Main Directorate " Border" police , SAR , social workers) yes conducts quick assessment for identification on :
  - Unaccompanied minors and juveniles - immediately notification on The Agency for social support and provision on guardian / trustee , as well as placement in specialized protected centers .
  - Victims on traffic on people - identification , provision on safety and legal protection , notification on The National commission for combating trafficking on people .
  - Persons with medical needs - immediately insurance on access to medical care .
  - Pregnant women , people with disabilities , elderly people .
- Separation by categories - at necessity , provision on separate , safe zones for families , women and children , and men .

3.3. Immediately insurance on basic needs :

- Food and water - immediately insurance on packaged food (e.g. energy) bars , dry fruits , canned) and bottled drinking water . At longer stay – deployment on field kitchens .
- Hygiene - access to mobile toilets and sanitary facilities nodes . Distribution on basic hygienic packages (soap , brushes and toothpastes) for teeth , women's bandages).
- Blankets / clothes - provided on blankets and, at need , dry clothes , especially at bad meteorological conditions .

3.4. Primary medical examinations and emergency help :

- Medical teams on the border - location on mobile medical teams from The centers for urgent medical assistance (CSM) and the Bulgarian red cross (BRC) in transit zones .
- Rating on the state of - fast review for visible injuries , acute diseases , dehydration , frostbite / heatstroke blow and others urgent medical states .
- Urgent assistance and transportation - cancellation on first help on place and organization on immediate transport on heavy sick or wounded to the nearest hospital or regional health inspection for more detailed review .
- Preventive measures - information for basic hygienic rules . In high concentration on people and risk from epidemics – opportunity for fast vaccinations (in availability on vaccines) or prevention . Notification of the RHI for potential health risks .

4. Transportation and distribution to reception centers - with ice the initial reception on the border , follows the organized transportation to larger and equipped reception centers .

➤ **4.1. Organized transport :**

- Buses - about insurance on sufficient number buses (can yes is include departmental transport means of the Ministry of Interior, Ministry of Defense, municipalities) for transportation on migrants from border zones to temporary or permanent reception centers of SAR or others certain locations .
- Security by time on transport - presence on police or gendarmerie teams for guarantee on safety on migrants and society by time on transport .
- Information for destination - notification on migrants for the place where will be transported , and the destination on the relocation , as is use translators .

➤ **4.2. Distribution to reception centers :**

- Centralized coordination - the national operational headquarters coordinates the distribution , as reports the current one capacity on the receptions centers of SAR (e.g. Harmanli , Sofia , Pastrogor), as well as the possibilities for deployment on additional temporary centers . Takes is considering the profile on migrants (e.g.

families , unaccompanied children , people with medical conditions needs) and regional opportunities .

- Temporary against permanent centers - initially guidance to temporary or overflowing centers with high capacity , which can yes provide fast reception , before yes be moved to permanent centers for continuation on the procedure by asylum . At filled capacity on the centers yes be accommodated temporarily in state bases .
- Maintenance on data - continuous updating on The single informational system for migration (EISM) with information for the location on everyone registered migrant .

5. Coordination and communication in the initial phase - is the fective coordination and communication are vital for dealing with an emergency situation .

➤ **5.1. Interdepartmental Coordination is carried out through:**

- National operational headquarters 24/7 - operation on operational headquarters on national level and on local level (in the affected areas) with on duty teams that provide coordination between the Ministry of Interior (all directorates), SAR, MH, MOD, SANS, Agency for social support and local authorities .
- Daily briefings - conducting on short , but regular operational briefings (daily or even by several times on day at crisis) for current information , assessment on the situation and taking on fast solutions .
- Distribution on the tasks - it's okay definition on responsibilities and tasks for everyone participant in the response , including distribution on additional resources .

➤ **5.2. Communication with the public :**

- Unified informational point - o limitation on unified point for contact for media and public , most likely through the government press center or speaker on the crisis headquarters .

- Transparent and accurate information - regular provision on timely , accurate and objective information for the situation , the number on arrivals , undertaken measures and challenges for yes is prevent the spread on rumors , misinformation and language on hatred .
- Calls for help - at necessity , direction on clear appeals to population for volunteer assistance (through the Bulgarian Red Cross and others) organizations) or donations on basic needs .

➤ **5.3. Communication with migrants :**

- Available translators - about insurance on sufficient number qualified translators on the main ones languages (Arabic , Dari , Pashto , Urdu , Kurdish , English , etc.) all key points for contact .
- Main information - provision on migrants on main information for their rights , procedures for asylum in Bulgaria , access to services and the rules in the reception areas centers on understandable language . Use on written materials and visuals aids .

➤ **5.4. Cooperation with international organizations , non-governmental organizations and local municipalities :**

- Quickly activation on partnerships - immediately activation on protocols for cooperation with key international organizations as UNHCR , the International organization by migration (IOM) , the Bulgarian red Cross (BRC) , UNICEF and others humanitarian organizations . Cooperation with businesses, local municipalities and, accordingly, with businesses.
- Distribution on tasks - yes determination on roles and responsibilities between state institutions and non-governmental organizations , for yes is avoid duplication and yes is optimize resources .

6. Monitoring and transition to next phases

➤ **6.1. Continuous monitoring on the situation :**

- - time statistics time - maintenance on base data for number on arrivals , registered , transferred , number on the vulnerable persons and the available capacity in reception areas centers .
- Rating on needs - constant assessment on the changing is needs (food , water , medication , capacity for accommodation , staff), for yes is provide adequate supplies and distribution .

➤ **6.2. Passage to next phases :**

- Determination on criteria - development on clear criteria and indicators for passage from phase on " initial actions " to phase on " management" on flow " (e.g. reduction on number on the newcomers under certain threshold , stabilization on humanitarian situation).
- Planning on long-term measures - the operative headquarters begins parallel planning for longer-term measures , including expansion on the permanent capacity , optimization on the procedures for protection , development on programs for integration and voluntary return .

This one plan provides flexible and efficient frame for management on immediate answer at big migratory flows in Bulgaria , such as guarantees that humanitarians needs are welcomed , and security is maintained from itself home . The presented "Plan for the Management of Initial Actions in Large Migration Flows" provides a solid framework for a rapid and coordinated response in a crisis situation. As such, the plan provides a clear focus on the initial response (24-72 hours), defined goals and principles , improves mechanisms for early warning , structure the initial reception and logistics , details transport and distribution , provides coordination and communication strategy and gives a mechanism for monitoring and passing to next phases .

IV. CONCLUSION

The developed scientific labor on topic „ Modeling on management at big migratory flows" , are focuses on one from the most urgent and multifaceted problems on the modern society . As was emphasized , the big ones migratory streams already no are isolated national phenomenon ,

but globally phenomenon that creates complex and interwoven is challenges . They cover geopolitical , social , economic and humanitarian dimensions , such as directly influence on security , stability and quality on life in the affected regions . The uncontrolled ones migratory waves lead to reinforcing is insecurity in society , escalating social voltage , overload on social infrastructure and services , as well as significantly increase on the risks for the national security and public line . This complex picture imposes urgent and systematic need from effectively managerial modeling .

The main goal on the development is yes models , evaluates and arranges the existing ones scenarios , opportunities , measures and rules , for yes is build conceptual model for management on the big ones migratory streams . For yes achieve this , in its initial phase, the research clarifies the essence on the phenomenon of " big migratory flows " . In introduced is specific and measurable definition that binds " the big ones" migratory flows " with the number on migrants passing through the border on monthly base , exceeding capacity for accommodation in reception rooms centers on Bulgaria (to moment on the study - 3225 people).

In response on this one thesis , dissertation propose specific tools for action as development methodology and methodical frame for modeling on management at the big ones migratory flows . This frame is designed for testing in real life practically conditions , which emphasizes hers attached character .

A conceptual one was created model for management at the big ones migratory streams . This one model represents integrated approach that goals yes coordinates authorities and institutions , directly engaged in regulation , management , impact , containment and action by attitude on migration processes .

Similar developments can yes helped for better coordination and effective counteraction on the negative consequences from the uncontrolled migration , including the reinforcing is political instability in the Middle East east , which unleash new big migratory stream .

The limitations on the study related to the territorial range (focusing on Republic Bulgaria as " external" border " of the EU) and the time period (from the beginning on century by 2050), no made it difficult the achievement on the placed goals , but allowed focused analysis on specific aspects that are representative for the wider one European context . The position on Bulgaria by one from the main ones migratory routes it makes ideal case study for studying on these processes

In conclusion the dissertation offers concrete , practical applicable solutions . The developed conceptual model and methodology frame are step forward to more effective and preventive management on the big ones migratory streams . This is from huge meaning for guarantee on security , stability and prosperity as on the Bulgarian society , as well as the wider European family .

V. CONTRIBUTIONS TO THE DISSERTATION

The dissertation brings out the following scientific and scientifically applicable contributions, which are both theoretical and practically applied in nature:

1. An author's definition of the concept of "large migration flows" is derived, related to the topic of the dissertation work and taking into account the specific need of countries for such a definition. Definitions of key terms are proposed, such as "modeling of management of large migration flows", "strategic decisions for the management of large migration flows".;
2. Foreign experience in countering and managing migration flows is presented and arranged, highlighting the good practices of different countries;
3. Development of a sophisticated and improved methodology for countering the negative consequences of large migration flows in Bulgaria and ideas for improving the policy for combating irregular migration;
4. Development of a conceptual model, by studying the approaches to studying large migration flows to ensure the security of the population of Europe and our country and the rapid introduction of new measures that have not been applied so far to deal with threats. An appropriate approach was chosen, based on modeling and providing a conceptual model with observable variables, as the model was modified for the needs of the study of migration. The model was applied with the selected data and the statistical significance of the proposed hypotheses in the model was established, on this basis the strength and direction of influence of the studied socio-economic factors were analyzed;
5. Building strategic knowledge about migration waves to facilitate the implementation of sustainable policies at European and national level;

6. Creating opportunities for qualification and retraining of authorities and administration regarding actions in the presence of uncontrollable migration threats.

VI. REFERENCES

1. Andersen, LE (2017). The Mole and the Mallet: Islamic State and al-Qaeda in the "Thirty Years" War' in the Middle East. *Connections: The Quarterly Journal*, 16(1), 7–24. <https://doi.org/10.11610/connections.16.1.01>
2. ANTONY, S. (2023). From conflict to catastrophe: Russia-Ukraine tensions ripple across. *Bulletin of “Carol I” National Defense University*, 12(3), 60–72. <https://doi.org/10.53477/2284-9378-23-32>
3. Aytan Merdan HAJIYEVA, & Fakhri HAJIYEV. (2016). Migration Crisis in Europe: Political, Socio-Economic Reasons and Challenges, Ways of Solution. *Journal of Social Sciences*, 5(2), 31–35. <https://doi.org/10.31578/jss.v5i2.111>
4. Borowicz , A. (2017). THE EUROPEAN MIGRATION CRISIS – ECONOMIC AND POLITICAL FACTORS AND CHALLENGES FOR THE FUTURE. *European Integration Studies*, 0(11). <https://doi.org/10.5755/j01.eis.0.11.18958>
5. Bugaichuk , VV (2021). Stsenarnoe planning how kliuchevaia function state management in conditions volatility and economic turbulence rynka . *Interactive Science*, 5 (60), 82–85. <https://doi.org/10.21661/r-554149>
6. Dimitrov, D. (2012). Application on the script planning in business , defense and security (Publishing) complex – UNWE).
7. Fawcett, L. (2023). The Iraq War 20 Years On: Towards a New Regional Architecture. *International Affairs*, 99(2), 567–585. <https://doi.org/10.1093/ia/iiaad002>
8. Franc, S., Časni , A. Č., & Barišić , A. (2019). Determinants of Migration Following the EU Enlargement: A Panel Data Analysis. *South East European Journal of Economics and Business*, 14(2), 13–22. <https://doi.org/10.2478/jeb-2019-0010>
9. Glossary him/her Migration . (2025). retrieved June 8, 2025, from www.onlinelibrary.iihl.org
10. Integration of Migrants into the Labor Market in Europe. (2020). In *Advanced series in management*. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/s1877-6361202125>

11. International Organization for Migration (IOM). (2009). migration climate
MIGRATION, CLIMATE CHANGE AND THE ENVIRONMENT COMPENDIUM of
IOM's ACTIVITIES in.
https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/activities/env_degradation/compendium_climate_change.pdf
12. Kelly, M. G. E. (2022). Bleeding Ukraine. *Telos*, 2022(199), 163–170.
<https://doi.org/10.3817/0622199163>
13. Larivé , MH (2015). A Crisis for the Ages: The European Union and the Migration
Crisis. Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series Vol. 15 Special, October 2015.
14. Liedtka , J., Garrett, C., & Wininger , J. (2009). Scenario Planning. *SSRN Electronic
Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1416545>
15. Massey, DS, & Zenteno , RM (1999). The dynamics of mass migration. *Proceedings of
the National Academy of Sciences*, 96(9), 5328–5335.
<https://doi.org/10.1073/pnas.96.9.5328>
16. Matusz, P., Eirini Aivaliotou , & Sylwia Przytuła . (2020). Multiple Faces of the
Migration Crisis. Emerald Publishing Limited EBooks . <https://doi.org/10.1108/s1877-636120200000025002>
17. Migrant integration hub. (2025, April 15). Migration and Home Affairs. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migrant-integration/migrant-integration-hub_en
18. Peterson, GD, Cumming, GS, & Carpenter, SR (2003). Scenario Planning: a Tool for
Conservation in an Uncertain World. *Conservation Biology*, 17(2), 358–366.
<https://doi.org/10.1046/j.1523-1739.2003.01491.x>
19. POLICIES FOR ENCOURAGING THE RETURN OF BULGARIAN MIGRANTS TO
BULGARIA. (n.d.). Retrieved April 20, 2024, from
https://www.iki.bas.bg/Journals/EconomicStudies/2018/2018-2/4_Irena-2_f-f.pdf
20. Sahin , Z. (2017, November 30). Ethnicity, Nationalism, and Migration in the Middle
East. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. Retrieved 10 Jun. 2025,
from

<https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-174>.

21. Schoemaker , PJH (1995). Scenario planning: a tool for strategic thinking. *Long Range Planning*, 28(3), 117. [https://doi.org/10.1016/0024-6301\(95\)91604-0](https://doi.org/10.1016/0024-6301(95)91604-0)
22. Shifting powers: two decades of migration and global turbulence | COMPASS. (2025). Ox.ac.uk. <https://www.compas.ox.ac.uk/article/shifting-powers-two-decades-of-migration-and-global-turbulence>
23. The Bulgarian national plan for the implementation of the EU Pact of migration and asylum - Center for legal aid in Bulgaria . (2025, March 18). Center for legal assistance in Bulgaria . <https://centerforlegalaid.com/en/the-bulgarian-national-plan-for-the-implementation-of-the-eu-pact-of-migration-and-asylum/>
24. The Bulgarian national plan for the implementation of the EU Pact of migration and asylum - Center for legal aid in Bulgaria . (2025, March 18). Center for legal assistance in Bulgaria . <https://centerforlegalaid.com/en/the-bulgarian-national-plan-for-the-implementation-of-the-eu-pact-of-migration-and-asylum>
25. Triandafyllidou , A., Ghio , D., Veronis , L., & Mcleman , R. (2023). The Working Paper Series is produced jointly by the Toronto Metropolitan Center for Immigration and Settlement (TMCIS) and the CERC in Migration and Integration www.torontomu.ca/centre-for-immigration-and-settlement www.torontomu.ca/cerc-migration Complex Migration Flows and Multiple Drivers: What Do We Know? <https://www.torontomu.ca/content/dam/centre-for-immigration-and-settlement/tmcis/publications/workingpapers/2023-05-WP-Triandafyllidou-Ghio-Veronis-McLeman.pdf>
26. UNHCR. (2010). The 1951 Refugee Convention and 1967 Protocol Relating this the Status of Refugees | UNHCR. UNHCR. <https://www.unhcr.org/media/1951-refugee-convention-and-1967-protocol-relating-status-refugees>
27. Wayback Machine. (n.d.). Web.archive.org. <https://web.archive.org/web/20130602155933/http://www.unhcr.org/461f7cb92.pdf>

28. Learn | In People - Migration - Free.bg. (2025). Retrieved June 8, 2025, from <http://migracia.free.bg/people.html>
29. Nikitins , I., Chernova , V. A., & Chernov , A. C. (2024). Methodological chaos scriptwriter planning . VGU newspaper . Series : Economics and Management , 3, 124–138. <https://doi.org/10.17308/econ.2024.3/12285>
30. Hudi Shallot . (2024). The 2015 Mediterranean Migration Crisis and European Human Rights Values: Security Comes Before R2 P. , 25(24), 432–448. <https://doi.org/10.21608/jocu.2024.295959.1341>